

مطالعه تطبیقی برنامه درسی آموزش زبان انگلیسی در ایران و سوئد با تأکید بر دوره متوسطه

A Comparative Study of Iranian and Swedish English Curriculum

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۰۲/۲۷؛ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۲/۰۶/۳۰

A. Hosseini Khah (Ph.D)

M. Mehrmohammadi (Ph.D)

H. Fardanesh (Ph.D)

R. Akbari (Ph.D)

علی حسینی خواه^۱

محمود مهرمحمدی^۲

هاشم فردانش^۳

رامین اکبری^۴

Abstract: This research reflects upon English education as a foreign language in two different contexts. The main aim is to investigate and compare the status quo of Iranian and Swedish English language curriculum. Based on data derived from international and comparative studies, The Swedish curriculum has been considered as a successful one in field of educating English in schools. For evaluation of two systems, the main curriculum elements (e.g. Rationale, Goals and Approach, Contents, Learning Materials, Time, and Assessment) have been compared. The results indicate that the Iranian curriculum, compared to Swedish one, has some problems and shortcomings such as: accepting old and ineffective goals and approach; focusing on sub-skills (mainly vocabulary, grammar, pronunciation, and dictation) instead of fundamental skills like listening, speaking, writing and reading; teaching textbooks which are narrow-inclusive, un-varied, un-attractive, and out-of-date; allocating limited hours to English subject-matter in school timetable; and implementing national tests that do not cover communicative skills.

Key Words: English as a foreign language (EFL), English Curriculum, English education at secondary level, Iran, Sweden

چکیده: هدف اصلی پژوهش، مطالعه برنامه درسی زبان انگلیسی سوئد و تطبیق آن با برنامه درسی ایران است تا بر اساس استانداردها و معیارهای یک نظام موفق، وضعیت آموزش زبان انگلیسی در کشور مورد بررسی و ارزیابی قرار بگیرد و جهت بهبود و اصلاح مشکلات و کاستهای آن، راهکارهای مناسب پیشنهاد شود. برای تحقق این هدف، عناصر اساسی برنامه درسی زبان انگلیسی سوئد و ایران (منطق، هدف، محتوا، مواد و منابع یادگیری، زمان، ارزشیابی) مورد مطالعه و مقایسه قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که آموزش زبان انگلیسی در ایران از لحاظ زمان آغاز آموزش و ساعت‌های درسی، هدف‌های برنامه درسی، محتوای پیشنهاد شده و محتوای کتاب‌های درسی و آزمون‌های ملی دچار ناخنحوانی‌ها و کاستهایی است. براین‌اساس، با تکیه بر نقاط قوت سوئد در حوزه آموزش زبان انگلیسی و همچنین پیشنهادهای ذکر شده در استنادی که به توصیف وضعیت مطلوب آموزش زبان انگلیسی در کشور (از قبیل: سند برنامه درسی ملی و راهنمای برنامه درسی زبان‌های خارجی) پرداخته‌اند، راهکارهایی برای آن ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها: انگلیسی به عنوان زبان خارجی، برنامه درسی زبان انگلیسی، دوره متوسطه، ایران، سوئد.

h.ali.tmu@gmail.com

mehrmohammadi_tmu@hotmail.com

۱. استادیار دانشگاه خوارزمی
۲. استاد مطالعات برنامه درسی دانشگاه تربیت مدرس
۳. دانشیار تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت مدرس
۴. استادیار آموزش زبان انگلیسی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه و بیان مسأله

توجه به اینکه دولت‌ها و ملت‌ها در ممالک مختلف، چگونه به جریان تعلیم و تربیت نگریسته و چه روشی را در پیش گرفته‌اند و چه نتایجی از اقدامات آنها حاصل آمده است، نکته‌های مفید و ارزشمندی در بردارد (الماضی، ۱۳۸۲: ۸۲). پژوهش حاضر چنین نگاهی دارد و هدف از انجام این نوع مطالعات، ارزیابی و محک زدن یک نظام آموزشی در مقایسه با نظام دیگر است. دیگر یا شناسائی مشکلات و کاستی‌ها یک نظام آموزشی از طریق مقایسه با نظام دیگر است. نظام دیگر معمولاً یک نظام موفق آموزشی خواهد بود تا امکان استخراج راهکارهای عملی و توصیه‌های اثربخش میسر باشد. پژوهش حاضر مبتنی بر رویکرد خرد است: در این رویکرد، یک یا چند حوزه مشخص در نظام آموزشی دو کشور متفاوت به صورت نظامی و با تأکید بر شباهت‌ها و تفاوت‌ها با هم مقابله می‌شوند. چنین مطالعاتی بسیار ارزشمند بوده و امکان استنتاج و پیش‌بینی کردن، پیشنهاد و توصیه دادن، و ارائه راهکار را فراهم می‌سازد. (بردی، ۱۹۷۷). مطالعه تطبیقی با رویکرد خرد اساساً مبتنی بر مطالعه واحدهای مقایسه‌ای از قبیل سیاست‌های آموزشی، برنامه‌های درسی، نمرات پیشرفت تحصیلی، روش‌های یاددهی – یادگیری، نوآوری‌های آموزشی وغیره است (برای^۱ و دیگران، ۲۰۰۷: ۸۵-۱۲۰). تأکید این پژوهش بر واحد مقایسه‌ای برنامه‌های درسی (بویژه زبان انگلیسی) بوده و نظام آموزشی موفق در این زمینه، کشور سوئد است.

انتخاب برنامه درسی زبان انگلیسی به عنوان واحد مقایسه بدین دلیل بوده که وضعیت موجود آموزش زبان انگلیسی در کشور نگران‌کننده است؛ نتایج تحقیقات متعدد اشاره به این واقعیت دارد، فارغ‌التحصیلان دیپرستان بنیه بسیار ضعیف در درس زبان انگلیسی دارند و در هیچ کدام از حوزه‌های اصلی زبان (خواندن، نوشتن، گوش‌دادن و سخن‌گفتن) قادر به برقراری ارتباط نیستند (فرهادی و دیگران، ۲۰۱۰؛ مفتون و دیگران، ۲۰۱۰؛ ریاضی و مصالحزاد، ۲۰۱۰؛ بیرمی‌بور و دیگران، ۱۳۸۷). و این درحالی است که به دلیل انگلیسی بودن زبان علم و فن‌آوری و تجارت و مسافرت، انگلیسی تبدیل به زبان مشترک جهانی^۲ شده و بدین خاطر، یادگیری و تسلط بر زبان انگلیسی تبدیل به ضرورتی انکارناپذیر برای همه و بویژه دانش‌آموزان و

1. Bray, Mark et al.

2. Lingua Franca

دانشجویان شده تا بتوانند نیازها و رؤیاهای شخصی، تحصیلی و شغلی خود را محقق سازند. تحقیقات انجام شده در کشور به منظور کمک به شناسائی دلایل مشکل فوق و ارائه راهکارهای لازم، اغلب بر حوزه عمل و جنبه‌های بسیار خرد محتوائی در کتاب‌های درسی تأکید داشتند و تصویری بزرگ و روشن از وضعیت موجود برنامه درسی و در نتیجه راهکار مناسب ارائه نکردند. صاحب‌نظران حوزه آموزش زبان انگلیسی خود بر این باورند که در ایجاد تحول در آموزش زبان، برنامه درسی نقش کلیدی دارد به همین دلیل است که در بسیاری از کشورها که تحول در آموزش‌بانزادرستورکار خود قرارداده‌اند، مسیر تحولازبرنامه درسی‌غازارشده است (عنانی سراب، ۱۳۹۰). هدف اساسی این پژوهش آن است که مشکلات موضوع زبان انگلیسی در حوزه نظر برنامه درسی، در اسناد بالادست و پایین دست مورد بررسی قرار بگیرد؛ اینکه در اسناد بالادست برنامه درسی (مانند سند ملی آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی) موضوع درسی زبان انگلیسی چگونه تعریف شده و تا چه اندازه مورد توجه قرار گرفته است، آیا آموزش زبان انگلیسی از سطح سنی مناسب آغاز شده و زمان کافی به آن اختصاص داده شده است، آیا برای زبان انگلیسی راهنمای برنامه درسی تدوین شده است و اگر چنین است رویکرد و ساختار حاکم بر آن به چه نحو است، آیا محتوای کتاب‌های درسی منطبق با راهنمای برنامه درسی است، آیا محتوای کتاب‌های درسی و آزمون‌های ملی زبان انگلیسی مهارت‌های اصلی زبان را پوشش داده است، آیا مواد و منابع لازم جهت آموزش و یادگیری زبان انگلیسی تدوین شده است و چندها پرسش دیگر که همگی در مقایسه با موارد مشابه در نظام موفق برنامه درسی سوئد مورد بررسی و تحلیل قرار خواهد گرفت. دلیل انتخاب سوئد به عنوان طرف مقابل مطالعه تطبیقی و به عنوان معیاری محکزدن برنامه درسی کشور در حوزه زبان انگلیسی بدین شرح است: همانند ایران، زبان انگلیسی در سوئد زبان خارجی¹ محسوب می‌شود چراکه بجز درس زبان انگلیسی، محتوا و زبان آموزش بقیه دروس به زبان سوئدی است؛ نتایج مطالعات انجام شده بر روی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کشورهای اروپائی در درس زبان انگلیسی نشان می‌دهد که کشورهای اسکاندیناوی (نروژ، فنلاند، سوئد، دانمارک) بیشترین موفقیت را در این زمینه کسب کرده‌اند و این پیشرفت همچنان ادامه دارد (بونت²، ۲۰۰۲؛ نمایه میزان تسلط بر

1. English as a Foreign Language vs. English as a Second Language
2. Bonnett, Gerard

زبان انگلیسی به عنوان زبان خارجی^۱، ۲۰۱۱)، سوئد یک نظام موفق در حوزه برنامه درسی است چراکه توجه به حوزه نظر برنامه درسی یکی از اولویت‌های اساسی آن است و اسناد ملی مرتبآ بازنگری و روزآمد می‌شوند، همچنین از طریق دوره فرصت مطالعاتی دکتری امکان مشاهده و مصاحبه و دسترسی کامل به منابع موردنیاز وجود داشته است.

اهداف و پرسش‌های پژوهش

هدف کلی: هدف اصلی این پژوهش مطالعه برنامه درسی زبان انگلیسی سوئد و تطبیق آن با برنامه درسی ایران است تا بر اساس معیارهای یک نظام موفق، وضعیت موجود و مطلوب موضوع درسی زبان انگلیسی کشور مورد بررسی و ارزیابی قرار بگیرد و جهت بهبود و اصلاح مشکلات و کاستی‌های آن، راهکارها پیشنهاد شود. منظور از برنامه درسی در اینجا، شکل مدون برنامه‌درسی است که عوامل یا عناصر اصلی تشکیل‌دهنده آن عبارتند از: هدف‌ها، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای تدریس، روش‌های ارزشیابی (مهرمحمدی و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۷۴-۱۷۳). در آثار مرتبط با طراحی و تدوین برنامه درسی در حوزه آموزش زبان انگلیسی نیز، منظور از تدوین یا طراحی برنامه درسی، پرداختن به عناصر مهم برنامه درسی از قبیل اهداف، محتوا، زمان، راهبردهای یاددهی-یادگیری و ارزشیابی ذکر شده است (ریچاردز^۲: ۲۰۰۱؛ نیز - شن و مکالیستر^۳: ۲۰۱۰).

پرسش‌های پژوهش

- پرسش اصلی: برنامه درسی زبان انگلیسی سوئد در مقایسه با ایران به چه صورت است؟
- پرسش ۱: منطق آموزش زبان انگلیسی در برنامه درسی سوئد و ایران کدام است؟
- پرسش ۲: هدف‌های آموزش زبان انگلیسی در برنامه درسی سوئد و ایران کدام است؟
- پرسش ۳: مقوله زمان در حوزه آموزش زبان انگلیسی دو کشور به چه صورت است؟
- پرسش ۴: محتوا، مواد و منابع یادگیری موضوع زبان انگلیسی در سوئد و ایران به چه صورت است؟
- پرسش ۴-۱: محتوای آموزش زبان انگلیسی تجویز شده در برنامه درسی کدام است؟
- پرسش ۴-۲: مواد و منابع یادگیری در آموزش زبان انگلیسی کدام است؟

1. EPI: English Proficiency Index

2. Richards

3. Nation & Macalister

- پرسش ۴-۳: ماهیت کتاب‌های درسی زبان انگلیسی و محتوای آن به چه صورت است؟
- پرسش ۵: شیوه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی (با تأکید بر آزمون ملی زبان انگلیسی) به چه صورت است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع مطالعه تطبیقی است و ازین‌رو، با رعایت چارچوب و مراحل حاکم بر مطالعات تطبیقی، از تحلیل محتوای کیفی و کمی جهت پاسخ دادن به پرسش‌های پژوهش استفاده شده است. بارزترین روش پژوهش در حوزه مطالعات تطبیقی، رویکرد بردی^۱ است که دارای چهار مرحله به شرح زیر است:

- مرحله توصیف^۲: در این مرحله و به صورت مجزا به گردآوری و توصیف اطلاعات موردنیاز از کشورهای مورد مطالعه پرداخته می‌شود.
- مرحله تفسیر^۳: در این مرحله، اطلاعاتی که نیاز به شرح بیشتر دارد، تفسیر می‌شود.
- مرحله هم‌جواری^۴: طی این مرحله، اطلاعات گردآوری شده و تفسیر شده مقوله‌بندی می‌شود تا ملاک‌هایی جهت مقابله‌ی تفاوت‌ها و تشابهات در مرحله‌ی بعد بدست آید.
- مرحله مقایسه و تطبیق^۵: در این مرحله مقوله‌های تدوین شده در مرحله‌ی قبل به لحاظ تشابهات و تفاوت‌ها با هم مقایسه و تحلیل می‌شوند تا نتیجه‌ای حاصل آید (بردی، ۱۹۶۴: ۲۸-۳۰).

استفاده از رویکرد بردی بدین نحو بوده که به عنوان یک چارچوب و به صورت مستقل در همه پرسش‌های پژوهش به کار گرفته شده و مراحل ترتیبی آن در تک تک پرسش‌ها رعایت شده است. برای تحلیل اسناد و منابع مورد نیاز این پژوهش از تحلیل محتوای کیفی و کمی استفاده شده است؛ تحلیل محتوای کیفی متوجه هرگونه تلاش جهت تقلیل دادن و معنابخشیدن به داده‌های کیفی است تا مفاهیم و معناهای اساسی شناسائی و طبقه‌بندی شوند (پتون، ۲۰۰۲: ۱).

1. Bereday, George
2 . Description
3 . Interpretation
4 . Juxtaposition
5 . Comparison
6. Patton, M

۴۵۳). در تحلیل کیفی و به منظور پیشروی از محتوا به نتایج، رعایت یک سری مراحل و اصول ضروری است؛

- مشخص کردن نوع واحدهای تحلیل (مانند کلمه، جمله، پاراگراف، کل متن)،
- تعیین روش نمونه‌گیری،
- کدگذاری و تقلیل داده‌ها،
- تفسیر و تحلیل داده‌ها،

- مرتبط ساختن پاسخ‌های بدست آمده با پرسش‌های پژوهش (کریپندورف ۱: ۲۰۰۴: ۸۳).

واحدهای تحلیل پژوهش حاضر اغلب از نوع واحدهای بزرگ چون پاراگراف و کل متن بوده است؛ برای مثال در مقایسه برنامه درسی ملی دو کشور، ساختار محتوائی کل سند مورد نظر بوده است، یا در مقایسه هدف‌های آموزش زبان انگلیسی، کل یک پاراگراف به عنوان معنای هدف مورد توجه قرار گرفته است. برای نمونه‌گیری نیز از روش هدفمند استفاده شده است؛ یعنی منابع به صورت تفکیکی و به گونه‌ای انتخاب شده که پاسخ‌گویی پرسش‌های پژوهش باشد. در مرحله کدگذاری و تقلیل داده‌ها نیز، از راهبرد خلاصه‌سازی و برچسب‌گذاری اطلاعات استفاده شده است. سپس نتایج حاصل آمده از اطلاعات خلاصه شده و کدگذاری شده، در ذیل پرسش‌های مربوطه مورد تحلیل قرار گرفته است. شایان ذکر است برای پاسخ دادن به بعضی از پرسش‌ها از تحلیل محتوای کمی جهت بدست آوردن مقدار فراوانی و درصد شماری از آیتم‌ها استفاده شده است.

منابع اطلاعات

همانطورکه پیش‌تر اشاره شد، در این پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است و در این نوع نمونه‌گیری اگر منابع مورد مطالعه محدود و مشخص باشد و دامنه پرسش‌ها نیز به دقت تعریف شده باشد، حجم نمونه انتخاب شده برابر با کل جامعه پژوهش خواهد بود. جامعه این پژوهش اساساً شامل اسناد و منابع مشخص از قبیل سند ملی آموزش و پرورش، برنامه درسی ملی، راهنمای برنامه درسی زبان انگلیسی، کتاب درسی زبان انگلیسی (دوره متوسطه)، آزمون ملی زبان انگلیسی (دوره متوسطه) دو کشور است که از همه‌ی آنها استفاده شده است.

شیوه تحلیل اطلاعات و داده‌ها

در این پژوهش، رویکرد بردی به مطالعه‌ی تطبیقی مبنای اصلی کار قرار گرفته و مراحل چهارگانه آن در پاسخ دادن به تمامی پرسش‌ها رعایت شده است. بجز چند مورد از پرسش‌ها که برای پاسخ دادن به آنها از روش تحلیل کمی (استفاده از آمار توصیفی: فراوانی و درصد) بهره‌گرفته شده، در پاسخ دادن به بقیه پرسش‌ها از روش تحلیل کیفی استفاده شده است؛ بدین‌صورت که مفاهیم، معانی، مضامین، ساختارها و مقوله‌های برگرفته از دو نظام پس از شناسائی، دسته‌بندی و مقابله، مورد داوری و قضاویت قرار گرفتند. شایان ذکر است وضعیت آموزش زبان انگلیسی در سوئد به دو منظور مورد توجه قرار گرفته است؛ هم به عنوان وضعیت موجود و هم وضعیت مطلوب، از این‌رو وضعیت آموزش زبان انگلیسی در سوئد با وضعیت موجود و مطلوب ایران مقایسه شده است تا از این‌راه علاوه بر وضع موجود (آنچه تصویب شده و به اجرا درآمده است: بویژه کتاب‌های درسی و آزمون‌های ملی)، وضع مطلوب (آنچه تدوین شده ولی تصویب و اجرا نشده است: مانند سند برنامه درسی ملی و راهنمای برنامه درسی زبان انگلیسی) نیز مورد مطالعه و ارزیابی قرار بگیرد.

پرسش ۱: منطق آموزش زبان انگلیسی در برنامه درسی سوئد و ایران کدام است؟

در طی چند دهه اخیر زبان انگلیسی تبدیل به زبان بین‌المللی شده است؛ انگلیسی زبان مادری بیش از ۵۰۰ میلیون نفر است و چندین برابر این تعداد به زبان انگلیسی (به عنوان زبان دوم یا خارجی) صحبت می‌کنند و این تعداد کماکان رو به افزایش است. علاوه بر کشورهای انگلیسی زبان (امریکا، بریتانیا، استرالیا، نیوزیلند و کانادا)، انگلیسی زبان رسمی کشورهای متعددی چون هند، سنگاپور، مالزی، نیجریه، کنیا و موریتانی است (دودنی و هوکلی^۱؛ ۲۰۱۰؛ ۱-۲). از این‌رو، به دلیل تعداد زیاد جمعیت افراد انگلیسی زبان و آشنا به زبان انگلیسی و انگلیسی بودن زبان علم و فن‌آوری و تجارت، انگلیسی تبدیل به زبان مشترک جهانی شده است. پس در قرن حاضر، یادگیری و تسلط بر زبان انگلیسی ضرورتی انکارناپذیر برای همه و بویژه دانش‌آموزان و دانشجویان است تا بتوانند نیازها و رؤیاهای شخصی، تحصیلی و شغلی خود را محقق سازند.

1. Dudeney and Hockley

- توصیف وضع موجود (مطلوب) سوئد: در استناد ملی آموزش و پرورش سوئد، در سیلابس ملی زبان انگلیسی و در بخشی تحت عنوان «هدف و نقش موضوع زبان انگلیسی» به منطق (ضرورت و کاربرد) آموزش زبان انگلیسی اشاره شده که به شرح زیر است: «انگلیسی در بسیاری از کشورهای دنیا که فرهنگ‌های بسیار متعدد و متنوعی را پوشش می‌دهند، زبان مادری و رسمی محسوب می‌شود. همچنین زبان غالب در مراودات و ارتباطات بین‌المللی است. توانایی به کارگیری زبان انگلیسی، برای انجام مطالعات علمی، سفرکردن به کشورهای دیگر و برقراری تعاملات اجتماعی و حرفه‌ای ضروری است. هدف اساسی آموزش این موضوع درسی، توسعه مهارت‌های ارتباطی و زبانی لازم برای ارتباطات و بازارکار بین‌المللی و ادامه تحصیل است تا از تحولات سریع السیر جهانی که نتیجه‌ی کاربرد فن‌آوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی است، بی‌بهره نماند» (سیلابس‌های دوره آموزش اجباری: زبان انگلیسی، ۲۰۰۹؛ ۱۱).
- توصیف وضع موجود ایران: در مقدمه کتاب‌های درسی زبان انگلیسی دوره راهنمائی ایران آمده که «اهمیت زبان انگلیسی بر هیچ‌کس پوشیده نیست. دانش‌آموزانی که می‌خواهند به دانشگاه بروند و تحصیلات خود را تا آخرین مرحله ادامه دهند یا در جامعه شغل مناسب بیابند یا با مطالعه‌ی بیشتر خود، درباره مطلبی تحقیق کنند، آنها که می‌خواهند از رایانه و اینترنت استفاده کنند، چاره‌ای جز آن ندارند که زبان انگلیسی را در سطح بالا فرآگیرند. کوتاه سخن آنکه در قرن بیست و یکم همه به دانستن این زبان نیاز دارند.»

- توصیف وضع مطلوب ایران: در آخرین نگاشت برنامه درسی ملی ایران (غیرمصوب) و ذیل عنوان «بیانیه‌های حوزه‌های یادگیری» به حوزه زبان‌های خارجی پرداخته شده است. در این بخش و تحت عنوان «ضرورت و کاربرد حوزه» چنین آمده است: «از آنجا که مراودات اجتماعی تحت تأثیر تعاملات جوامع بشری و رشد فن‌آوری توسعه پیدا کرده و این دامنه هر روز افزایش پیدا می‌کند، برای برقراری ارتباط سازنده و آگاهانه ضروری است متربیان علاوه بر زبان مادری که به آنان امکان تعامل در سطح روابط میان فردی (خانوادگی، محلی و ملی) را می‌دهد، توانایی برقراری ارتباط با سایر جوامع و دستاوردهای بشری را در سطح منطقه‌ای و جهانی دارا باشند. آموزش زبان خارجی علاوه بر کارکرد ارتباطی میان فردی و بین‌فرهنگی، در توسعه اقتصادی مانند صنعت گردشگری، تجارت، فن‌آوری، توسعه علم، و هوشیاری اجتماعی سیاسی مؤثر است.» (برنامه درسی ملی؛ نگاشت چهارم، ۱۳۸۹: ۱۰۶). در راهنمای برنامه درسی زبان‌های

خارجی (غیرم Chow) و در بخشی تحت عنوان «ضرورت و اهمیت آموزش زبان خارجی» به ابعاد متعدد این ضرورت زیانی اشاره شده است. این ابعاد عبارتند از ابعاد آموزشی، اقتصادی، اجتماعی/فرهنگی، و سیاسی. بعد آموزشی، اساساً متوجه بهره‌گیری از دانش ملل دیگر و تکمیل و تعمیق دانش خویش است؛ بعد اقتصادی، اشاره به ارتقای دانش کاری و مهارت‌های شغلی و استفاده از فرصت‌های کاری بین‌المللی دارد؛ بعد اجتماعی/فرهنگی، بر شناخت اجتماعات و فرهنگ‌های خارجی و شناساندن فرهنگ خودی تأکید دارد؛ بعد سیاسی نیز به گسترش و تقویت روابط سیاسی با کشورهای دیگر و حفظ اقتدار ملی در عرصه‌های بین‌المللی تکیه دارد (عنانی سراب و همکاران، ۱۳۸۹: ۵-۷).

تحلیل پرسش ۱: در مقایسه منطق آموزش زبان انگلیسی در اسناد برنامه درسی ایران (وضع موجود و مطلوب) و سوئد، به جنبه‌های یکسانی اشاره شده است؛ بگونه‌ای که در هر سه مورد، از زبان انگلیسی به عنوان ابزار اصلی در مراودات و تعاملات بین‌المللی یاد شده است، ابزاری که از آن می‌توان به عنوان وسیله‌ای جهت تحقق هدف‌های شخصی، حرفه‌ای، اجتماعی و اقتصادی استفاده کرد. ذکر این نکته قابل توجه است که در برنامه درسی سوئد (سیلاس‌های ملی)، زبان انگلیسی از زبان‌های خارجی دیگر (همچون آلمانی، فرانسوی و ...) مجزا شده و به صورت مستقل بدان پرداخته شده است، اما در اسناد مرتبط با وضع مطلوب ایران (برنامه درسی ملی و راهنمای برنامه درسی زبان‌های خارجی) چنین برخورد شایسته‌ای با زبان انگلیسی نشده است. از آنجا که زبان مشترک جهانی، زبان انگلیسی است و انجام مراودات و تعاملات بین‌المللی عمده‌تاً نیازمند آشنایی و تسلط بر این زبان است (نه زبان‌های دیگر همچون آلمانی و فرانسوی)، پس مجزا ساختن آن از زبان‌های خارجی دیگر و اختصاص بخش خاصی به آن قابل دفاع است.

پرسش ۲: هدف‌های آموزش زبان انگلیسی در برنامه درسی سوئد و ایران کدام است؟

هدف‌های آموزشی^۱ یکی از عناصر مهم در طراحی و تدوین برنامه‌های درسی است که مشخص ساختن آن به طراحی عناصر دیگر برنامه درسی کمک خواهد کرد. بر اساس تعریف فرانسیس کلاین^۲، هدف‌های آموزشی نتایج عمومی و وسیعی هستند که امید می‌رود در پایان آموزش (یک موضوع) و به موجب درگیرسازی فعال فرآگیران، تحقق پیدا کنند (کلاین، ۱۹۹۱: ۱۰۵)

1. Goals

2. Frances Klein

(۳۳). هدف‌ها، علاوه بر اینکه بر عناصر دیگر برنامه درسی بویژه محتوا و ارزشیابی تأثیر گذاشته و نقش تعیین کننده‌ای دارند، خود نیز متأثر از رویکرد حاکم بر برنامه هستند. رایج‌ترین رویکرد در آموزش زبان انگلیسی، رویکرد رفتارگرائی بوده که امروزه در اکثر کشورهای دنیا منسخه گشته است. در این رویکرد تأکید بر آموزش و یادگیری اجزاء اساسی زبان (آن هم به صورت منفرد) است که در این حالت، یادگیری اجزاء زبانی تبدیل به هدف‌های اصلی آموزش می‌شود (براون^۱، ۲۰۰۰: ۸-۹). برخلاف رویکرد رفتاری، در رویکردهای ساختن گرایانه چون رویکرد ارتباطی، یادگیری اجزاء زبانی خود وسیله‌ای برای رسیدن به هدف‌های غیررفتاری از قبیل توانایی برقراری تعامل و ارتباط، درک و فهم زبان و بافت فرهنگی-اجتماعی آن است (لارسن-فریمن^۲، ۲۰۰۳: ۱۲۱-۱۲۲). بر اساس رویکرد ارتباطی، زبان نظامی برای فهم و ابراز معانی است؛ کاربرد اصلی و اولیه زبان آن است که امکان برقراری تعامل و ارتباط را فراهم سازد؛ واحدهای بنیادین زبان، منحصر به قواعد گرامری و ساختارها نیست، بلکه معانی کاربردی و ارتباطی دخیل در گفتمان را نیز شامل می‌شود (ویچاردز و راجرز^۳، ۲۰۰۲: ۱۶۱). یکی از اسناد مهم و پراستناد در زمینه آموزش زبان انگلیسی در مدارس، چارچوب مشترک مرجع اروپائی برای زبان‌ها^۴ است که توسط شورای اروپا تدوین شده است. در این چارچوب راهنمایی، رویکرد ارتباطی، بهترین رویکرد برای آموزش زبان انگلیسی تلقی شده و متناسب با آن سه هدف کلی توصیف و تجویز شده است: ۱) فرآگیری قابلیت‌های زبانی: کسب دانش مربوط به واژه‌ها، اصطلاحات و قواعد و فرآگیری مهارت‌های اولیه زبان^۲ ۲) فرآگیری قابلیت‌های زبانی-اجتماعی: آگاهسازی و آشناسازی فرآگیر با بافت اجتماعی-فرهنگی که زبان متعلق به آن است؛ ۳) فرآگیری قابلیت‌های ارتباطی-کاربردی: توانایی استفاده از آنچه آموخته شده در قالب گفتار، شنیدار و نوشتار در جهت ایجاد ارتباط و تعامل مؤثر (شورای اروپا، ۲۰۰۶: ۱۳).

- توصیف وضع موجود (مطلوب) سوئد: در سیلاس ملی زبان انگلیسی سوئد و در بخش "هدف‌های کلی" و در قالب جملات کوتاه و صریح به اهداف آموزش زبان انگلیسی اشاره شده که خلاصه آنها به ترتیب تقدم و تأخیر بدین شرح است: «پرورش توانایی برقراری ارتباط و

1. Brown
2. Larsen-Freeman
3. Jack Richards & Theodore Rodgers
4. The Common European Framework of Reference for Languages

تعامل در بافت‌های متعدد و راجع به مسائل مختلف؛ کمک به عمق بخشنیدن به فهم زبان انگلیسی به عنوان یک زبان مشترک جهانی؛ پرورش توانایی فهم محتوای رسانه‌های بین‌المللی متعدد؛ پرورش توانایی شرکت در بحث‌ها و گفتگوها و ابراز نظر خویش؛ پرورش توانایی سخن گفتن، خواندن، نوشتن، گوش کردن؛ پرورش توانایی تحلیل مهارت‌های زبانی خود به لحاظ صحت و درستی؛ تشویق به توجه و تأمل در سبک زندگی و شرایط فرهنگی و اجتماعی کشورهای انگلیسی زبان به جهت توسعه درک و فهم و مدارا کردن با قومیت‌ها و فرهنگ‌های دیگر؛ تشویق به مطالعه بیشتر در زمینه‌های جذاب و مورد علاقه» (سیلابس‌های زبان و معیارهای نمره‌گذاری^۱، ۲۰۰۱: ۸۹-۸۸).

- **توصیف وضع موجود ایران:** در مقدمه کتاب‌های زبان انگلیسی دوره متوسطه و در رابطه با هدف‌های آموزشی چنین آمده که: «هدف‌های آموزشی بخش‌های متعدد کتاب عبارتند از یادگیری لغات جدید، خواندن متن و درک آن، یادگیری نکات دستوری، آشنا ساختن دانش‌آموز با تلفظ صحیح حروف و کلمات، و تمرین دیالوگ کوتاه انتهای هر درس» (کتاب انگلیسی سال دوم دبیرستان، ۱۳۹۰).

- **توصیف وضع مطلوب ایران:** در برنامه درسی ملی و در بیانیه مربوط به حوزه زبان‌های خارجی، در بخشی تحت عنوان «قلمرو حوزه» چنین آمده است: «آموزش رسمی و عمومی زبان خارجی از ابتدای دوره اول متوسطه آغاز می‌شود و هدف آن آموزش چهار مهارت زبانی و آشناسازی متربیان با مهارت‌های ارتباطی در چارچوب جهت‌گیری‌های کلی موردنظر خواهد بود. در دوره متوسطه، متربیان باید بتوانند متن‌هایی در حد متوسط را بخوانند و مفاهیم آنها را دریابند. در ضمن توانایی نوشتن، در حد یک مقاله کوتاه به زبان خارجی نیز در آنها تقویت شود. با توجه به این اهداف، می‌توان امیدوار بود در پایان دوره متوسطه، متربیان از توانائی‌های لازم برای استفاده از منابع در حد متوسط برخوردار باشند و توانائی برقراری ارتباط با یکی از زبان‌های خارجی را داشته باشند» (برنامه درسی ملی؛ نگاشت چهارم، ۱۳۸۹: ۱۰۷). در راهنمای برنامه درسی زبان‌های خارجی و در بخش «اهداف برنامه درسی زبان خارجی» به اهداف متعددی اشاره شده که عبارتند از: «ارتباط زبانی؛ شامل سه مقوله ادراک (درک متن نوشتاری و

شفاهی)، بیان (انتقال اندیشه‌های خود در مورد موضوعات متنوع به صورت شفاهی و کتبی) و تعامل (شرکت در مکالمات و بیان احساسات و عواطف خود و مبادله اطلاعات و دیدگاهها)؛ یادگیری چگونه آموختن: رشد مهارت‌های مادام‌العمر از طریق کاربرد زبان، کسب مهارت در به کارگیری راهبردهای ارتباطی؛ ارتباط زبان خارجی با سایر دروس: کمک به فهم مطالب علمی در سایر دروس؛ فرهنگ: کسب درک عمیق‌تر از کارکرد زبان و فرهنگ کشورهای دیگر" (عنانی سراب و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۵-۱۲).

تحلیل پرسش ۲: در مقایسه هدف‌های آموزش زبان انگلیسی در اسناد برنامه درسی ایران و سوئد، تفاوت اساسی وجود دارد: هدف‌های ذکر شده در سیلاپس زبان انگلیسی سوئد کاملاً منطبق بر رویکرد ارتباطی است و قابلیت‌های سه‌گانه آن را پوشش می‌دهد. در هدف‌های کتاب درسی ایران (وضع موجود)، بیشتر بر مهارت‌های فرعی زبان (مانند یادگیری لغات، نکات دستوری، تلفظ کلمات) و مهارت اصلی درک مطلب تأکید شده است. در وضع مطلوب ایران و در برنامه درسی ملی تنها بر قابلیت زبانی (بویژه خواندن و نوشتن) تأکید شده و اشاره گذرانی نیز به قابلیت ارتباطی شده است. اما برخلاف برنامه درسی ملی، در راهنمای برنامه درسی زبان‌های خارجی ایران به چهار دسته هدف اشاره شده که قابلیت‌های سه‌گانه مبتنی بر رویکرد ارتباطی را پوشش می‌دهد اما با این تفاوت که اهداف موردنظر به روشنی تعریف و دسته‌بندی نشده‌اند. قابل توجه است در این راهنمای و در مقدمه بحث اهداف، صراحتاً اعلام شده که اهداف آموزش از رویکرد ارتباطی اقتباس شده است (عنانی سراب و همکاران، ۱۳۸۹: ۸). در پایان این بحث می‌توان به این نتیجه رسید؛ ازانجا که در حال حاضر کارآمدترین رویکرد در حوزه آموزش زبان انگلیسی (بویژه در محیط‌هایی که زبان انگلیسی، زبان دوم یا زبان خارجی محسوب می‌شود) رویکرد ارتباطی است، پس لازم است در طراحی و تدوین برنامه درسی زبان انگلیسی کشور به این استاندارد جهانی و قابلیت‌های موردنظر آن بیشتر توجه شود و دلالت‌های آن در هدف‌های آموزش زبان انگلیسی آورده شود. درآموزش‌زبان اکنون دیگر جایز نماید وجود ندارد که تأکید بر اهداف ساختاریوتهی کردن آموزش از توجه به اهداف ارتباطی، به تلف شدن وقت، انرژی و امکانات مادی جامعه می‌انجامد. چراکه کاربرد چنین آموزشی فقط به کلاس درس و محیط‌های آموزشی محدود خواهد شد و در نتیجه، افراد در مواجهه با کاربردهای واقعی زبان توان و کارآیی لازم را نخواهند داشت (عنانی سراب، ۱۳۹۰).

پرسش ۳: مقوله زمان در حوزه آموزش زبان انگلیسی دو کشور به چه صورت است؟

مقوله زمان یکی از اجزاء اساسی هر نظام آموزشی است که راجع به آن تصمیمات متعددی گرفته می شود؛ این تصمیم‌گیری‌ها می‌تواند راجع به اختصاص میزان زمان لازم برای کل نظام آموزشی به تفکیک سطح؛ دوره تحصیلی به تفکیک پایه؛ حوزه‌های موضوعی به تفکیک حوزه؛ حوزه موضوعی به تفکیک سطح و تعداد دروس؛ و یا مدت زمان یک روز یا یک جلسه کلاسی باشد. در حوزه طراحی برنامه درسی، تصمیمات زمانی اغلب متوجه تعیین و تفکیک مدت زمان لازم برای آموزش حوزه‌های موضوعی است، چراکه مدت زمان اختصاص داده شده به موضوعات درسی تأثیر بسزایی بر آموزش و یادگیری آنها دارد (کلاین، ۱۹۹۱: ۳۶-۳۵).

- **توصیف وضع موجود (مطلوب) سوئد:** زمان آغاز آموزش زبان انگلیسی در سوئد نسبتاً منعطف است و بستگی به تصمیم منطقه آموزشی و مدرسه دارد. با این وجود، اغلب مدارس، آموزش موضوع زبان انگلیسی را از پایه سوم ابتدائی آغاز می‌کنند. در جدول زمانی دروس دوره آموزش عمومی-اجباری (ابتدائی: ۶ پایه و دوره اول متوسطه: ۳ پایه)، حداقل زمان اختصاص داده شده به موضوع زبان انگلیسی ۴۸۰ ساعت است (یوریدیک: سازمان نظام آموزشی در سوئد، ۲۰۱۰: ۸۹). از آنجا که آموزش زبان انگلیسی اغلب از پایه سوم ابتدائی آغاز می‌شود پس می‌توان گفت به طور میانگین ۶۹ ساعت به موضوع زبان انگلیسی در هر پایه تحصیلی اختصاص داده می‌شود. در جدول زمانی دروس دوره دوم متوسطه نیز، حداقل زمان اختصاص داده شده به موضوع زبان انگلیسی، ۱۰۰ ساعت برای هر پایه تحصیلی است (همان: ۱۱۸).

- **توصیف وضع موجود ایران:** زمان آغاز آموزش زبان انگلیسی در ایران ثابت بوده و از پایه اول راهنمائی شروع می‌شود و بر اساس گزارش برنامه درسی ملی از عنصر زمان در وضع موجود، زمان اختصاص داده شده به موضوع زبان‌های خارجی در هر پایه تحصیلی دوره راهنمائی، در مجموع ۹۳ ساعت (اختصاص ۴۶ ساعت به زبان انگلیسی) است. همچنین زمان اختصاص داده شده به موضوع زبان خارجی در دوره متوسطه (به هر پایه تحصیلی) ۶۹ ساعت گزارش شده است (برنامه درسی ملی؛ نگاشت چهارم، ۱۳۸۹: ۷۸-۷۷). آنچه در مدارس کشور به طور عینی قابل مشاهده است، این است که در دوره راهنمائی و متوسطه، هفته‌ای یک جلسه‌ی یک و نیم ساعته به درس زبان انگلیسی اختصاص داده می‌شود و با توجه به اینکه هر سال

تحصیلی مشتمل بر ۲۸ تا ۳۰ هفته تحصیلی است، پس در هر سال تحصیلی حداقل ۴۵ ساعت به موضوع زبان انگلیسی زمان اختصاص داده می‌شود.

- **توصیف وضع مطلوب ایران:** در برنامه درسی ملی و در توصیف زمان حداقلی در وضع جدید (مطلوب) آمده که: نیاز است زمان اختصاص داده شده به حوزه یادگیری زبان انگلیسی در دوره متوسطه از ۶۹ ساعت موجود به ۸۰ ساعت افزایش داده شود (برنامه درسی ملی؛ نگاشت چهارم، ۱۳۸۹: ۷۸).

تحلیل پرسش ۳: زمان آغاز آموزش زبان و مقدار زمان اختصاص داده شده به آن، دو عامل اساسی در موقیت یادگیری زبان انگلیسی است. اهمیت عامل زمان از فرضیه دوره حیاتی^۱ در یادگیری زبان نشأت می‌گیرد؛ بر اساس این فرضیه، لازم و ضروری است که یادگیری زبان خارجی از سنین پایین (۲ تا ۱۲ سالگی) آغاز شود چراکه ذهن کودکان برای یادگیری زبان‌های دیگر (غیر از زبان مادری) آمادگی بیشتر دارد و از آنجا که یادگیری زبان خارجی فرایندی تدریجی و زمانبر است، داشن آموزان وقت کافی خواهند داشت که تا پایان دوره متوسطه، آن زبان را به خوبی بیاموزند و بکار بگیرند (جدیناک، ۲۰۰۹). با توجه به مباحث فوق، می‌توان چنین نتیجه گرفت که به لحاظ عامل زمان، نگاهی متفاوت بر برنامه درسی زبان انگلیسی سوئد و ایران حاکم است. آموزش زبان انگلیسی به عنوان زبان خارجی در همهی کشورهای موفق از دوره ابتدائی آغاز شده و وقت کافی به آن اختصاص داده می‌شود. برای مثال، در کشورهای اسکاندیناوی (نروژ، سوئد، فنلاند و دانمارک) آموزش زبان انگلیسی از پایه‌های دوم و سوم ابتدائی آغاز می‌شود. لذا، نظام آموزشی ایران نیز نیازمند چنین نگاهی به آموزش زبان انگلیسی است. در کشور سوئد و در طی چند دهه اخیر، زمان آغاز آموزش زبان انگلیسی از چند پایه بالاتر به پایه سوم و حتی دوم ابتدائی تقلیل پیدا کرده است. در مقایسه میزان زمان اختصاص یافته به موضوع زبان انگلیسی نیز کاملاً مشهود است که در سوئد حدود دوبرابر ایران، زمان اختصاص داده شده است. در سوئد و در مقایسه با موضوعهای درسی دیگر، زمان کافی و مناسب به موضوع زبان انگلیسی اختصاص داده شده است و این اختصاص زمان به صورتی است که در سطح متوسطه نسبت به سطوح پایین‌تر، ساعات بیشتری به موضوع زبان انگلیسی

1. Critical Period
2. Jedynek, Matgorzata

اختصاص داده شده است چراکه در سطوح بالاتر مدرسه، گستره و عمق مطالب زبان انگلیسی بیشتر شده و یادگیری آن قاعده‌تاً نیازمند اختصاص زمان بیشتری است. متاسفانه این قاعده افزایش زمان در وضع موجود ایران رعایت نشده است و همچنین موضوع زبان انگلیسی در میان سایر موضوع‌های درسی جایگاه قابل قبولی ندارد؛ در دوره راهنمائی و متوسطه، کمترین ساعات درسی به سه موضوع آداب زندگی، فرهنگ و هنر، و زبان انگلیسی اختصاص داده شده است (برنامه درسی ملی؛ نگاشت چهارم، ۱۳۸۹: ۷۷-۷۸). اما در سوئد، زبان انگلیسی در زمرة موضوع‌هایی چون زبان سوئدی و ریاضی قرار گرفته که بیشترین ساعات درسی به آنها اختصاص داده شده است (یوریدیک: سازمان نظام آموزشی در سوئد، ۲۰۱۰: ۱۱۷-۸۹). علارغم وجود معایب زیاد در وضع موجود آموزش زبان انگلیسی، خوشبختانه در سند برنامه درسی ملی ایران به این مسئله توجه شده و در توصیف وضع مطلوب آمده که ساعات درسی بعضی از موضوع‌های درسی بیش از حد نیاز است و باید کاهش یابد و بالعکس، زمان اختصاص یافته به زبان انگلیسی ناکافی است و لازم است این زمان در دروده راهنمائی به ۶۰ ساعت و در دوره متوسطه به ۸۰ ساعت افزایش پیدا کند (سند برنامه درسی ملی؛ نگاشت چهارم، ۱۳۸۹: ۷۷-۷۸). بر اساس این تغییر و تحولات و در صورت اجرائی شدن آنها، امید می‌رود که وضعیت آموزش و یادگیری زبان انگلیسی بهبود نسبی بیابد. با این وجود، زمان اختصاص داده شده در وضع مطلوب ایران نیز کافی به نظر نمی‌رسد؛ چراکه در توصیف وضع مطلوب، به انتقال زمان آغاز آموزش زبان از دوره راهنمائی به ابتدائی اشاره‌ای نشده و همچنین میزان زمان اختصاص داده شده برای هر سال تحصیلی نیز ۲۰ ساعت کمتر از زمان موجود سوئد است.

پرسش ۴: محتوا، مواد و منابع یادگیری^۱ موضوع زبان انگلیسی در سوئد و ایران به چه صورت است؟

عنصر محتوا یکی از عناصر اساسی در طراحی برنامه درسی است که بر اساس تعریف کلاین، عبارت است از: آن دسته از حقایق، ایده‌ها، مفاهیم، فرایندها، تعمیم‌ها، نگرش‌ها، باورها، و مهارت‌ها که فراغیران در حین تجربه یک برنامه درسی، با آنها تعامل پیدا می‌کنند (کلاین، ۱۹۹۱: ۳۳). مواد و منابع یادگیری نیز شامل اشیاء، اماکن، و افرادی است که برای تسهیل

1. Content, Materials & Resources

یادگیری محتوا بکار می‌رond. مهمترین این مواد و منابع عبارتند از کتاب‌های درسی، مجلات و روزنامه‌ها، کامپیوتر و نرم‌افزارهای مربوطه، لابراتورهای مدرسه‌ای، بازی‌های آموزشی، منابع صوتی/ تصویری (از قبیل کاست و سی. دی). ازانجا که کتاب درسی مصدق واقعی محتوای اجرا شده می‌باشد، در ادامه به طور مستقل به آن پرداخته خواهد شد.

پرسش ۱-۴: محتوای آموزش زبان انگلیسی تجویز شده در برنامه درسی کدام است؟
توصیف ماهیت و ساختار محتوا در برنامه درسی زبان انگلیسی حالت جهت‌گیری کلی دارد؛
یعنی نقش مرجع و راهنمای تدوین مواد و منابع یادگیری را ایفا می‌کند. در بخش محتوا، اغلب
به ماهیت موضوع و ابعاد آن و به سازماندهی کلی محتوا اشاره می‌شود که این امر با بررسی
برنامه درسی سوئی و ایران بیشتر مشهود خواهد شد:

- **توصیف وضع موجود (مطلوب)** سوئی: در برنامه درسی زبان انگلیسی سوئی و تحت عنوان "ساختار و ماهیت موضوع" به تشریح عنصر محتوا در حوزه زبان انگلیسی پرداخته شده است:
زبان انگلیسی و فرهنگ مردمی که بدان سخن می‌گویند مورد قبول جامعه سوئی است. دانش-آموزان هر روز و به اشکال گوناگون با زبان انگلیسی سروکار دارند، آنها در تلویزیون و اینترنت،
در فیلم‌ها، در بازی‌های رایانه‌ای، در دنیای موسیقی، در کتاب‌ها، و در تماس با افراد انگلیسی
زبان، با زبان انگلیسی برخورد می‌کنند. پس موضوع زبان انگلیسی باید زمینه‌ساز و گسترش-دهنده‌ی درک و فهم دانش-آموزان از بافت فرهنگی-اجتماعی جهان پیرامون‌شان باشد. موضوع
باید هم معنای زبان و هم کاربرد آن در محیط بیرون از مدرسه را پوشش دهد. انگلیسی نباید به
اجزاء مجرد و منفرد تقسیم شده و در قالب توالی از پیش تعیین شده آموزش داده شود. همه
دانش-آموزان، چه ابتدائی چه دبیرستانی، باید قادر به مرتبط ساختن، توصیف کردن، بحث و
گفتگو و استدلال کردن به زبان انگلیسی باشند. برای همه قابلیت‌های ذکر شده در رویکرد
ارتباطی، باید مابه‌ازی خارجی در ساختار محتوا وجود داشته باشد؛ از تسلط بر فرم‌های زبان
(لغت، اصطلاح، تلفظ، املاء و گرامر) گرفته تا بکارگیری راهبردهای ارتباطی (سیلاس‌های
دوره آموزش اجباری: زبان انگلیسی، ۲۰۰۹؛ ۱۲).

- **توصیف وضع موجود ایران:** ساختار و محتوای کلی کتاب‌های زبان انگلیسی دوره متوسطه به گونه‌ای سازماندهی شده که در هر کتاب درسی، چند درس (۷ تا ۹ درس) تحت عنوان درک مطلب کوتاه گنجانده شده و متعاقب آن چندین تمرین و پرسش مطرح شده است. در محتوای

هر درس نیز بر مهارت اصلی درک مطلب و مهارت‌های فرعی زبان از قبیل یادگیری لغات جدید، نکات دستوری و تلفظ کلمات، آن هم به صورت مجرد و گسته از بافت واقعی تأکید شده است. از این‌رو، رویکرد سنتی غیرارتباطی بر محتوا حاکم است و محتوا، مفاهیم و مضامین واقعی و مهارت‌های اصلی زبان را پوشش نداده است.

- **توصیف وضع مطلوب ایران:** در راهنمای برنامه درسی زبان‌های خارجی به ماهیت حوزه زبان انگلیسی اشاره مستقل و آشکار نشده است اما در سند برنامه درسی ملی ایران و در دو بخش تحت عنوانیں «قلمرو حوزه» و «جهت‌گیری کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه» چنین آمده است: آموزش زبان‌های خارجی باید از دائره تنگ نظریه‌ها، رویکردها و روش‌های تدوین شده در جهان فراتر رود و به بستری برای تقویت فرهنگ ملی و باورها و ارزش‌های خودی در نظر گرفته شود و با توجه به اینکه تربیت اساساً آماده کننده زمینه و بسترها لازم برای رشد و تعالی انسان است، باید تدبیر و اقدامات سنجیده‌ای برای نیل به این مقصود اندیشیده شود ... رویکرد آموزش زبان‌های خارجی، رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه است. در سطوح آغازین آموزش، محتوای آموزشی پیرامون موضوعات بومی و نیازهای یادگیرنده چون بهداشت و سلامت، زندگی روزمره، محیط اطراف و ارزش‌ها و فرهنگ جامعه در قالب-های جذاب انتخاب و سازماندهی می‌شود و در سطوح بالاتر انتخاب و سازماندهی محتوای این حوزه به سمت کارکردهای فرهنگی، علمی، اقتصادی و سیاسی و متناسب با متون آموزشی سایر حوزه‌های یادگیری و در جهت تعمیق آن آموزش‌ها خواهد بود. در پایان دوره دوم متوسطه متریبان باید توانایی خواندن و درک متون ساده تخصصی را کسب کنند (برنامه درسی ملی؛ نگاشت چهارم، ۱۳۸۹: ۱۰۷-۱۰۸).

تحلیل پرسش ۴: همانطور که قبل اشاره شد، لازم است رویکرد حاکم بر برنامه و ابعاد همه-جانبه آن در عناصر برنامه انعکاس روش و آشکار داشته باشد. اکنون این سؤال پیش می‌آید آیا دلالت‌های رویکرد ارتباطی در تبیین محتوای برنامه‌های درسی دو کشور انعکاس پیدا کرده است یا خیر. پذیرش رویکرد ارتباطی به معنای تأکید بر مهارت‌ها و مضامین خاصی چون توجه به مهارت‌های شنیدن و سخن گفتن در کنار مهارت‌های خواندن و نوشتمن، هوشیار سازی نسبت به بافت فرهنگی-اجتماعی که زبان در آن اتفاق می‌افتد و ایجاد تعامل و ارتباط دوچانبه است. محتوای تجویز شده در برنامه درسی زبان انگلیسی سوئد در چارچوب رویکرد ارتباطی تعریف

شده و کاملاً منطبق بر آن است. در وضع موجود ایران، اثری از رویکرد ارتباطی و محتوای متناسب با آن دیده نمی‌شود. در سند برنامه درسی ملی ایران آمده که محتوای زبان خارجی باید متوجه تقویت فرهنگ، باورها و ارزش‌های خودی، موضوعات بومی، نیازهای یادگیرنده چون بهداشت و سلامت، ارزش و فرهنگ جامعه خویش، توانایی خواندن و درک متون ساده تخصصی باشد. در میان این مضامین اشاره‌ای به بافت فرهنگی-اجتماعی که زبان متعلق به آن است (فرهنگ غیرخودی) نشده است، در حالیکه این موارد جزو ارکان رویکرد ارتباطی است و لازم است معانی لغات و اصطلاحات زبان انگلیسی در بافت فرهنگی-اجتماعی خود ارائه شوند. همچنین، در میان مهارت‌های چهارگانه تنها به مهارت خواندن و درک مطلب پرداخته شده است؛ تأکید بر این مهارت اشاره تلویحی به اتخاذ رویکرد ترجمه دارد که سال‌ها در ایران حاکم بوده و جوابگوی نیازها نبوده است (قربانی، ۲۰۰۹). در بخش هدف‌های آموزش زبان انگلیسی نیز آشکارا و تنها بر مهارت‌های خواندن و نوشتن تأکید شده است (برنامه درسی ملی؛ نگاشت چهارم، ۱۳۸۹: ۱۰۷)، در حالیکه تحقیقات متعدد نشان داده که عدم توجه به مهارت‌های شنیدن و سخن گفتن یکی از ایرادهای اصلی وارد بر آموزش زبان انگلیسی در ایران است (صفر نواده و علی عسگری، ۱۳۸۸؛ مفتون و دیگران، ۲۰۱۰؛ جهان‌گارد، ۲۰۰۸). ازین‌رو، می‌توان نتیجه‌گرفت که مبنای محتوای کتاب‌های درسی ایران مبتنی بر رویکرد ارتباطی نیست و در توصیف وضع مطلوب نیز، علیرغم اشاره به مبنای قراردادن رویکرد ارتباطی، ساختار موضوعی تجویز شده برای آموزش زبان انگلیسی همان ساختار غالب قدیمی است که با رویکرد ارتباطی همسوئی چندانی ندارد.

پرسش ۴-۲: مواد و منابع یادگیری در آموزش زبان انگلیسی کدام است؟ عنصر مواد و منابع یادگیری متأثر از عنصر محتوا است؛ پس از تعریف ماهیت و ساختار موضوع (محتوا)، نوبت به تعیین و تدوین مواد و منابع یادگیری می‌رسد که مهمترین این مواد و منابع عبارت است از: کتاب‌های درسی، مواد شنیداری-دیداری، امکانات آزمایشگاهی، و رسانه‌های گروهی. اکنون به بررسی وضعیت مواد و منابع یادگیری در برنامه درسی زبان انگلیسی دو کشور خواهیم پرداخت:

1. Ghorbani, Mohammad Reza
2. Jahangard, Ali

- **توصیف وضع موجود (مطلوب) سوئد:** نظام آموزشی سوئد غیر مرکز است و طبعاً در چنین نظام هایی بدلیل توجه بیشتر به نیازهای فرآگیران و بروندسپاری کار تدوین، تنوع و تکثر مواد و منابع یادگیری بیشتر از نظام های مرکز است. بر اساس مشاهدات بدست آمده از کلاس های درس زبان انگلیسی در مدارس سوئد^۱، برای آموزش زبان معمولاً از بسته های کتاب درسی (شامل کتاب درسی، کتاب های کمکی کتاب درسی، راهنمای معلم، کتاب کار دانش آموز، سی. دی. های صوتی - تصویری، فلاش کارت)، کتاب های داستان کلاسیک، کتاب های گویا، فیلم و مطالب اینترنتی استفاده می شود. شایان توجه است که اغلب این مواد و منابع یادگیری در کتابخانه مدارس و به تعداد زیاد در دسترس معلمان و دانش آموزان قرار دارد.

- **توصیف وضع موجود ایران:** نظام آموزشی ایران مرکز است و مواد و منابع یادگیری نیز اساساً توسط یک نهاد یعنی دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب های درسی تعیین و تدوین می شود. از این رو، تنوع و تکثر در مواد و منابع بسیار اندک است و تنها منبع تدوین شده برای آموزش زبان انگلیسی، کتاب درسی است. با وجود این که نظام آموزشی ایران شدیداً متکی به کتاب درسی است، در اغلب حوزه های موضوعی و از جمله زبان انگلیسی اثربر از بسته کتاب درسی^۲ دیده نمی شود. به همین خاطر، کتاب های درسی زبان انگلیسی کشور فاقد راهنمای معلم، کتاب کار دانش آموز، و سی. دی. همراه است.

- **توصیف وضع مطلوب ایران:** در سند برنامه درسی ملی به اهمیت بهره گیری از بسته های آموزشی اشاره شده است: لازم است بخش دولتی و غیردولتی با همکاری همدیگر به فکر تنوع بخشی به منابع یادگیری مختلف اعم از مکتوب یا الکترونیکی برای معلمان و مربیان باشند. یک بسته آموزشی ممکن است شامل منابع متنوعی از قبیل: کتاب دانش افزائی، کتاب راهنمای، لوح های نوری فشرده یا تصاویر آموزشی، کتابچه کار و ... باشد (برنامه درسی ملی؛ نگاشت چهارم، ۱۳۸۹). در راهنمای برنامه درسی زبان های خارجی نیز آمده که: برای غنی سازی محتوا برگشته از کتاب درسی سایر منابع چاپی و غیر چاپی نیز استفاده شود. مجموعه منابع و مواد آموزشی گوناگون مانند کتاب دانش آموز و کتاب کار، نوارهای صوتی و تصویری، متنون

۱. بر اساس بازدید مکرر پژوهشگر از کلاس های درس زبان انگلیسی در مدارس شهر گوتنبرگ.

2. Textbook Package

خواندنی، اشیاء واقعی و نرم‌افزارهای کامپیوتری به واقعی شدن تجربه زبانی کمک می‌کند (عنانی سراب و همکاران، ۱۳۸۹: ۳۵).

تحلیل پرسش ۲-۴: همانگونه که در مقایسه وضعیت سوئد با ایران قابل مشاهده است، وضع موجود ایران متفاوت از سوئد است و به مانند آن دارای تنوع در مواد و منابع یادگیری نیست. لیکن در توصیف وضع مطلوب کشور به این مسأله توجه شده است و انتظار می‌رود که در آینده‌ای نه چندان دور، ایجاد تنوع در مواد و منابع یادگیری زبان انگلیسی تحقق پیدا کند.

پرسش ۳-۴: ماهیت کتاب‌های درسی زبان انگلیسی و محتوای آن به چه صورت است؟

کتاب درسی یکی از ارکان اصلی آموزش زبان انگلیسی است و با وجود پیدایش مواد و منابع دیگر، کتاب درسی به حیات خود ادامه داده و میزان تولید و استفاده از آن همواره روبرو بازیابی بوده است. به قول هاچینسون و تورس^۱، کتاب درسی قلب آموزش زبان انگلیسی است و محیط یادگیری بدون وجود آن ناقص و ناتمام خواهد ماند؛ تحقیقات انجام شده راجع به بکارگیری نوع مواد یادگیری برای آموزش زبان انگلیسی در مدارس بسیاری از کشورهای دنیا، صحت این گفته را تأیید می‌کند (هاچینسون و تورس، ۱۹۹۴؛ توملینسون^۲، ۲۰۰۸). با اینکه نظام آموزشی سوئد غیر مرکز است و هیچ‌گونه اجباری در استفاده از کتاب‌های درسی یا کتاب درسی خاصی وجود ندارد، نتایج تحقیقات متعدد نشان داده که کتاب درسی کماکان پراستفاده ترین منبع برای آموزش و یادگیری زبان انگلیسی در سوئد است (کلیو^۳، ۲۰۰۸: ۹-۱۰).

برخلاف ایران که برای هر پایه تحصیلی تنها یک کتاب درسی مدون وجود دارد، در سوئد انواع کتاب درسی توسط ناشران خصوصی تدوین و تولید می‌شود^۴؛ بر اساس پرس و جوی پژوهشگر از معلمان زبان انگلیسی در شهر گوتبرگ و همچنین تحقیقات انجام شده در این زمینه، از میان موارد ذکر شده، بلوپرینت پرفروش‌ترین و پراستفاده‌ترین کتاب درسی برای آموزش زبان است (دمیر^۵، ۲۰۰۷: ۱۵-۲۰). بین محبوبیت و میزان فروش کتاب درسی در سوئد

1. Hutchinson & Torres
2. Tomlinson, Brain
3. Cleeve, Stuart

^۱ عنوانی معتبرترین کتاب‌های درسی زبان انگلیسی در سوئد عبارتند از:

Blueprint, Shortcuts, Masterplan, Springboard, Progress, Toolbox, Beeline, Impact, asterclass, Project X, Realtime, Visions, Wings
⁵ 5. Demir, Emma Kristina

با میزان اعتبار ناشر آن رابطه مستقیم وجود دارد؛ ناشر مجموعه بلوپرینت، انتشارات لیر^۱ واقع در استکهلم است که بزرگ‌ترین و معترض‌ترین ناشر کتاب‌های درسی سوئد در زمینه تمامی موضوعات درسی است (سیاهه ناشران جهانی؛ انتشارات لیر، ۲۰۱۱). انتخاب مجموعه بلوپرینت به عنوان متداول‌ترین کتاب درسی زبان انگلیسی در سوئد، تا اندازه زیادی امکان مقایسه کتاب‌های درسی دو نظام آموزشی و درنتیجه تعیین نتایج را فراهم می‌سازد. جهت انجام مقایسه، کتاب درسی Blueprint A انتخاب شده است؛ کتاب سطح ای مختص سال اول دوره دوم متوسطه است که معادل با سال دوم متوسطه در ایران است (ویراست دوم کتاب بلوپرینت A، ۲۰۰۸). برای مقایسه و ارزیابی کتاب‌های درسی از معیارهای قضاوت راجع به کیفیت کتاب‌های درسی استفاده شده که عبارتند از:

- معیار جامع بودن: منظور از جامع بودن در اینجا دو چیز است؛ الف) کتاب درسی حالت مجموعه و بسته داشته باشد و ب) محتوای آن تمامی مهارت‌های زبانی (شنیدن، سخن‌گفتن، خواندن، نوشتن) را به طور متعادل پوشش داده باشد.
- معیار جذاب بودن: دارای تصاویر متعدد و مناسب با موضوع باشد، از رنگ‌های متعدد استفاده شده باشد، موضوع‌های انتخاب شده واقعی و مورد علاقه فرآگیر باشد، نوشته‌ها برجسته، زیبا و خوانا باشد.
- معیار متنوع بودن: در پوشش دادن مهارت‌های چهارگانه زبانی، از مجموعه گونه‌گون تمهای تمرین‌ها، پرسش‌ها و راهبردها استفاده شده باشد.
- معیار روزآمد بودن: کتاب درسی، هماهنگ با تغییرات برنامه‌ای و محیطی بازیبینی و اصلاح شده باشد.

(۱) جامع بودن: در رابطه با بررسی مؤلفه نخست یعنی حالت مجموعه و بسته‌ای بودن کتاب درسی در ایران، کتاب زبان انگلیسی سال دو دبیرستان حالت منفرد دارد و با حجم اندک ۱۰۰ صفحه تنها منبع موجود برای آموزش زبان انگلیسی است (جدیدترین چاپ کتاب انگلیسی سال دوم دبیرستان، ۱۳۹۰). این مسئله راجع به کتاب‌های سایر سال‌ها نیز صدق می‌کند. اما راجع به کتاب زبان انگلیسی پایه دهم سوئد، کتاب بلوپرینت به صورت بسته ارائه شده است و اجزاء آن

1. Liber

عبارتند از: کتاب درسی (۳۳۶ ص)، کتاب راهنمای معلم (۱۸۰ ص)، پاسخنامه سوالات کتاب درسی (۳۲ ص)، چهار عدد سی. دی. همراه، بسته فلش کارت برای لغات، کتاب درسی کمکی (۱۰۰ ص) به همراه یک عدد سی. دی. بسته کتاب درسی در سوئد به طور جامع و معتبر تدوینی و تولید می‌شود و همه ابعاد آموزش زبان را پوشش می‌دهد. کتاب درسی ایران فاقد راهنمای معلم است و به دلیل کم حجمی و نداشتن مواد همراه، بسیاری از مهارت‌های اصلی زبان بسویژه سخن گفتن و شنیدن را پوشش نمی‌دهد. مؤلفه دوم اشاره به پوشش دادن مهارت‌های چهارگانه زبان دارد که جهت بررسی این مورد از تحلیل محتوای کمی کتاب‌های درسی فوق استفاده شده که نتایج آن به شرح زیر است (جدول ۱؛ جدول ۲):

جدول (۱). نتایج تحلیل محتوای کتاب زبان انگلیسی سال دوم دبستان به لحاظ مهارت‌های چهارگانه زبانی

درس	تعداد و نوع Reading	تعداد و نوع Speaking	تعداد و نوع Writing	تعداد و نوع Listening
درس اول	۱ متن کوتاه با عنوان: میمونی که معملا حل می‌کند	۴ تمرین با عنوانی: - جملات را گوش دهید و تکرار کنید (۱ مورد); - تکرار جمله با جایگزینی کلمات داده شده (۱ مورد); - به طور شفاهی به این سوالات پاسخ دهید (۱ مورد); - مکالمه کوتاه: درخواست مؤدبانه.	۳ تمرین با عنوانی: - جملات دو تاب را با قيد داده شده ترکیب کنید؛ با استفاده از کلمات داده شده، پاسخ سوالات را بنویسید؛ پنج جمله فعلی بازیزد.	—
درس دوم	۱ متن کوتاه با عنوان: طرف دیگر ماه	۸ تمرین با عنوانی: - جملات را گوش دهید و تکرار کنید (۲ مورد); - تکرار جمله با جایگزینی کلمات داده شده (۲ مورد); - جای خالی جملات را کامل کنید (۲ مورد); - به تصاویر نگاه کنید و به سوالات پاسخ دهید (۱ مورد); - مکالمه کوتاه: درخواست مؤدبانه.	۳ تمرین با عنوانی: - با استفاده از کلمات داده شده، پاسخ سوالات را بنویسید؛ به تصاویر نگاه کنید و پاسخ سوالات را بنویسید؛ بر اساس الگوی داده شده، پاسخ سوالات را بنویسید.	—
درس سوم	۱ متن کوتاه با عنوان: شهر عروسکها در هلند	۶ تمرین با عنوانی: - جملات را گوش دهید و تکرار کنید (۲ مورد); - تکرار جمله با جایگزینی کلمات داده شده (۱ مورد); - به سوالات زیر به طور شفاهی پاسخ دهید (۱ مورد); - به تصاویر نگاه کنید و به سوالات پاسخ دهید (۱ مورد); - مکالمه کوتاه: پرسیدن قیمت.	۲ تمرین با عنوانی: - جملات دو تاب را با قيد داده شده ترکیب کنید؛ جای خالی جملات زیر را کامل کنید.	—

درس	تعداد و نوع Reading	تعداد و نوع Speaking	تعداد و نوع Writing	تعداد و نوع Listening
درس چهارم	۱ متن کوتاه با عنوان: چارلز دیکنز و کودکان	۷ تمرین با عنوانین: - جملات را گوش دهید و تکرار کنید (۲ مورد); - تکرار جمله با جایگزینی کلمات داده شده (۲ مورد); - به سوالات زیر به طور شفاهی پاسخ کوتاه دهید (۱ مورد); - به تصاویر نگاه کنید و به سوالات پاسخ دهید (۱ مورد); - مکالمه کوتاه: چانی زنی بر سر قیمت.	—	۳ تمرین با عنوانین: - بر اساس الگوی داده شده، پاسخ سوالات را بنویسید؛ با کلمات داده شده جمله بسازید؛ به تصاویر نگاه کنید و پاسخ سوالات را بنویسید.
درس پنجم	۱ متن کوتاه با عنوان: مرد کوتوله‌ای که قادر به خواندن نبود	۸ تمرین با عنوانین: - جملات را گوش دهید و تکرار کنید (۲ مورد); - تکرار جمله با جایگزینی کلمات داده شده (۲ مورد); - به سوالات زیر به طور شفاهی پاسخ کوتاه دهید (۱ مورد); - با قیدهای زیر جمله بسازید (۲ مورد); - مکالمه کوتاه: گفتگو راجع به مکان.	—	۳ تمرین با عنوانین: - حرف تعريف the را در جانی که ضروری است، بنویسید؛ با who پنج جمله بسازید؛ با what پنج جمله بسازید.
درس ششم	۱ متن کوتاه با عنوان: سکسکه	۸ تمرین با عنوانین: - جملات را گوش دهید و تکرار کنید (۲ مورد); - تکرار جمله با جایگزینی کلمات داده شده (۲ مورد); - به سوالات زیر به طور شفاهی پاسخ کوتاه دهید (۲ مورد); - باضمای زیر جمله بسازید (۱ مورد); - مکالمه کوتاه: وضعیت آب و هوا.	—	۵ تمرین با عنوانین: - با استفاده از کلمات داده شده، پاسخ سوالات را بنویسید؛ جاهای خالی را با استفاده از کلمات داده شده، کامل کنید؛ شش جمله شرطی بسازید؛ جملات زیر را با استفاده از ضمایر فاعلی کامل کنید؛ جملات زیر را مطابق الگو، بازنویسی کنید.
درس هفتم	۱ متن کوتاه با عنوان: احوال پرسی	۵ تمرین با عنوانین: - جملات را گوش دهید و تکرار کنید (۱ مورد); - تکرار جمله با جایگزینی کلمات داده شده (۱ مورد); - به سوالات زیر به طور شفاهی پاسخ کوتاه دهید (۱ مورد); - به تصاویر نگاه کنید و به سوالات پاسخ دهید (۱ مورد); - مکالمه کوتاه: قرار ملاقات با دکتر.	—	۲ تمرین با عنوانین: - با استفاده از کلمات داده شده، پاسخ سوالات را بنویسید؛ پنج جمله شرطی با If بسازید؛
درصد	۷ متن (٪۱۰)	۴۶ تمرین (٪۶۲)	۲۱ تمرین (٪۲۸)	٪۰

* - متن با حجم یک پارگراف تا یک صفحه معمولی (متن کوتاه)، یک صفحه بلند تا دو صفحه معمولی (متن متوسط)، بیش از دو صفحه (متن بلند) محسوب شده است.

جدول (۲). تابع تحلیل محتوای کتاب زبان انگلیسی Blueprint A به لحاظ مهارت‌های چهارگانه زبانی

درسنامه	تعداد و نوع Reading	تعداد و نوع Speaking	تعداد و نوع Writing	تعداد و نوع Listening
درس اول	۵ متن (کوتاه، متوسط و بلند): - زندگی روزانه؛ رعد و برق؛ کمپ زدن؛ متن ترانه؛ مصاحبه با خواننده.	۲ فعالیت با عنوانین: - با هم کلاسی های خود راجع به موضوعات پیشنهاد شده، بحث و گفتگو کنید. - به تصاویر کارتونی زیر نگاه کنید و راجع به آن یک داستان کوتاه بنویسید و در کلاس به طور شفاهی ارائه کنید.	۲ فعالیت با عنوانین: - راجع به خاطره تعطیلات و سفر یک روایت شخصی بنویسید.	۳ فعالیت با عنوانین: - مصاحبه با یک داشتگی دور از وطن و معرفی و مصاحبه با یک خواننده امریکانی ترانه صوتی
درس دوم	۶ متن (کوتاه، متوسط و بلند): - عکاسی کامپیوتري؛ تصاویر سه بعدی؛ حقه- های سینمائي؛ معرفی یک آهنگساز؛ بازیگران هالیوود؛ جویندگان طلاق.	۲ فعالیت با عنوانین: - یک وسیله (مانند دوربین) انتخاب و ویژگی ها و نحوه کار آن را به طور شفاهی در کلاس ارائه کنید. - راجع به موضوع عنیکی شدن، احساس خود را برای کلاس باز گو کنید.	۲ فعالیت با عنوانین: - راجع به چیزی که جدیداً خریده اید، یک روایت شخصی بنویسید.	۲ فعالیت با عنوانین: - معرفی یک آهنگساز و ترانه سرا معرفی خطرات بعضی از محصولات جهانی مشهور
درس سوم	۵ متن (کوتاه، متوسط و بلند): - لحظات خوش زندگی؛ یک داستان عاشقانه؛ داستان کوتاه شاد؛ مثال- هایی از لحظات قشنگ زندگی؛ داستان نخستین زن برندۀ سورتمهرانی.	۲ فعالیت با عنوانین: - یک مقاله از اینترنت یا روزنامه انتخاب و آن را به طور شفاهی در کلاس ارائه کنید. - برای یک لحظه یا اتفاق زیبا و به یادماندنی، داستان خبری بنویسید.	۲ فعالیت با عنوانین: - یک مقاله انتخاب و آن را به زبان خود خلاصه سازی کنید.	۱ فعالیت با عنوان: - بازگوئی خاطرات خوش کنار دریا
درس چهارم	۴ متن (کوتاه، متوسط و بلند): - ماجراهای تبراندازی یک نوجوان در مدرسه - ماجراهای گروگان گیری - ماجراهای ذهنی دانش - آموزان مدرسه - تحلیل تنبیه کودکان توسط والدین.	۳ فعالیت با عنوانین: - در گروههای کوچک راجع به قضیه تنبیه کودکان، بحث کنید. - راجع به نادرست بودن عمل ذذدی، یک سخنرانی کوتاه ارائه دهید. - راجع به کمک های اولیه مطلب جمع آوری کنید و برای کلاس ارائه دهید.	۲ فعالیت با عنوانین: - راجع به رمان کوتاهی که خواندید، بازخورد شخصی خود را بنویسید. - در دفاع از حقوق کودکان یک مقاله کوتاه بنویسید.	۲ فعالیت با عنوانین: - بازگوئی ماجراهای گروگان گیری در استکهم - بررسی مسأله دزدی داشت آموزان از مغاره ها

درست	تعداد و نوع Reading	تعداد و نوع Speaking	تعداد و نوع Writing	تعداد و نوع Listening
درس پنجم	۵ متن (کوتاه، متوسط و بلند): - تقاوتهای جنسیتی؛ آرایش و زیبائی؛ داستان مصور فکاهی؛ بازگوئی احساس یک دختر و تیراندازی یک دانشآموز	۲ فعالیت با عنوانین: - یک خاطره بد خود را (راجح به تبعیض جنسیتی) برای کلاس تعریف کنید. - راجح به تقاوتهای دختر و پسر در کلاس بحث و گفتگو کنید.	۲ فعالیت با عنوانین: - راجح به تبعیض جنسیتی برای از در کلاس بحث کنید. - با توجه به فهرست ویژگی های شخصیتی ارائه شده، خود را در کلاس معرفی کنید.	۱ فعالیت با عنوان: نقد جنسیتی: بررسی ویژگی های فطری زنانه و مردانه
درس ششم	۵ متن (کوتاه، متوسط و بلند): - تغییرات پرخطه؛ ورزش های مهیج؛ تست ریسکپذیری؛ معرفی ورزش مهیج پرش بانجی؛ معرفی رمان دختر فراری	۲ فعالیت با عنوانین: - در دفاع از مخالف با بازی های رایانه ای، برای سربربر روزنامه یک مقاله بنویسید. - چهت دوستیابی در اینترنت، متن معرفی خویش بنویسید.	۲ فعالیت با عنوانین: - در دفاع از بازی های رایانه ای بد هستند؟ - راجح به یکی از بازی های رایانه ای مورد علاقه خود، یک سخنرانی کوتاه ارائه دهد.	۲ فعالیت با عنوانین: - راجح به علاقه یا عدم علاقه خود به پرش بانجی، در کلاس بحث کنید.
درس هفتم	۳ متن (بلند) با عنوانین: - کودکان و بازی های رایانه ای سرت اطلاعات شخصی در اینترنت - تحلیل دوستی های اینترنت	۲ فعالیت با عنوانین: - بحث کلاسی: آیا بازی های رایانه ای بد هستند؟ - راجح به یکی از بازی های رایانه ای مورد علاقه خود، یک سخنرانی کوتاه ارائه دهد.	۲ فعالیت با عنوانین: - در دفاع از مخالف با بازی های رایانه ای، برای سربربر روزنامه یک مقاله بنویسید. - چهت دوستیابی در اینترنت، متن معرفی خویش بنویسید.	۱ فعالیت با عنوان: پخش مکالمات واقعی کاربران جوان اینترنت - راجح به مزایا و معایب به اشتراک گذاشتن اطلاعات در اینترنت
درس هشتم	۴ متن (کوتاه و بلند) با عنوانین: - نژادپرستی؛ معرفی یک خواننده - معرفی یک فیلم راجح به نژادپرستی؛ معرفی یک فیلم راجح به تبعیض نژادی نسبت به سیاه پوستان	۲ فعالیت با عنوانین: - بحث کلاسی: راجح به حقوق مهاجران در سوئن از جنبه فرهنگی/قومیتی - بحث کلاسی: راجح به حقوق مهاجران در سوئن به لحاظ امکان تحصیل و اشتغال.	۲ فعالیت با عنوانین: - راجح به یک از مسائل و مشکلات نژادپرستی، یک مقاله بنویسید. - یکی از فیلم های معرفی شده را نقد کنید.	۳ فعالیت با عنوانین: - معرفی جریان آپارتايد در آفریقا جنوبی (بخش اول و بخش دوم) - ترانه راجح به نکوهش جنگ
درصد	۳۷ متن (٪۴۳)	۱۷ فعالیت (٪۲۰)	۱۶ فعالیت (٪۱۹)	۱۵ فعالیت (٪۱۸)

تحلیل: نتایج بدست آمده اشاره به این واقعیت دارد، در کتاب درسی ایران هیچ فعالیتی به مهارت گوش دادن اختصاص داده نشده و تعداد درک مطلب‌ها نیز بسیار اندک است. همه درک مطلب‌های کتاب زبان سال دوم دیپرستان، حالت متن کوتاه دارد و اگر همگی آنها را یکی کنیم، حجم-شان ۶ تا ۷ صفحه خواهد شد که برابر با تنها یکی از متنون بلند آورده شده در کتاب بلوپرینت است. پس می‌توان گفت تعداد و حجم درک مطلب‌های کتاب بلوپرینت، بیش از ده برابر است. از روی جدول ۱ به وضوح قابل مشاهده است که به لحاظ کمی، توزیع منطقی و متعادل میان مهارت‌های چهارگانه اتفاق نیافتداده و بخش اعظم کتاب درسی ایران، به تمرين‌های نوشتمن و سخن گفتن اختصاص پیدا کرده است. تعداد فعالیت‌های اختصاص داده شده به مهارت‌های نوشتمن و سخن گفتن به لحاظ کمی زیاد به نظر می‌رسد، اما به لحاظ کیفی قابل نقد است؛ تمامی تمرين‌های مربوط به مهارت نوشتمن (از قبل پرکردن جای خالی، مرتب کردن کلمات و ساختن جمله، نوشتمن پاسخ برای سوالات مطرح شده) بر قواعد جزئی گرامری تکیه دارند و نازلترين فعالیت‌های نوشتاری محسوب می‌شوند. این نوع فعالیت‌ها هیچ گونه ساختگی با فعالیت‌های واقعی نگارش^۱ (از قبل: نگارش داستان کوتاه، نوشتمن یک نامه، بازنویسی به زبان خود، برگردان از زبان فارسی به زبان انگلیسی، گزارش یک واقعه، نوشتمن شرح حال کوتاه، یادداشت برداری از فیلم یا فایل صوتی) ندارند (نیشن، ۲۰۰۹: ۱۱۰-۲۰۰). برخلاف کتاب درسی ایران، تمامی فعالیت‌های نوشتاری کتاب درسی سوئد از نوع نگارش است و مهارت نوشتمن را به شیوه‌های جذاب و واقعی در فراغیران پرورش و توسعه می‌دهد. در رابطه با تمرين‌های سخن گفتن نیز نقد اساسی وارد است؛ به جز مکالمه کوتاه آخر هر درس (آن هم در حد چند سطر) بقیه تمرين‌ها ماهیت گفتاری و ارتباطی ندارند، بلکه تمرين روخوانی نوشته (آنهم نه روخوانی متن بلکه کلمه و جمله) محسوب می‌شوند. به مانند آنچه در کتاب بلوپرینت گنجانده شده، فعالیت‌های مربوط به مهارت سخن گفتن باید واقعی/کاربردی و از جنس بحث و گفتگو، نقدکردن، دفاع کردن، روایت کردن، توضیح دادن و تشریح کردن، سخنرانی کردن، معرفی کردن و غیره باشد (هیچ^۲، ۲۰۰۰: ۲۶۹-۲۵۹). در کتاب بلوپرینت، نسبت فعالیت‌های اختصاص داده شده به مهارت‌های نوشتمن، سخن گفتن، و گوش دادن حالت متعادل دارد (حدود ۲۰ درصد به هر کدام) و

1. Composition
2. Hedge, Tricia

اختصاص ۴۰ درصد دیگر به درک مطلب، دلیل منطقی دارد؛ آنگونه که در جدول ۲ مشهود است، درک مطلب‌ها طوری انتخاب و طراحی شده‌اند که مبنای سه مهارت دیگر باشند و درونداد لازم و کافی را برای آنها فراهم سازند. پس می‌توان نتیجه گرفت که برخلاف کتاب بلوپرینت، کتاب درسی ایران شمول موضوعی محدودی دارد و فاقد معیار جامع بودن است.

۱) جذاب بودن: یکی از معیارهای قضاوت راجع به کیفیت کتاب درسی، جذاب بودن ظاهر و محتوای آن است. از جنبه ظاهری، کتاب بلوپرینت بسیار جذاب بوده و شامل این موارد است: استفاده از تصاویر زنده و رنگی و واقعی؛ جنس کاغذ آن گلاسه است به گونه‌ای که رنگ‌ها را به وضوح نشان می‌دهد و جلا می‌بخشد؛ استفاده از فونت‌ها و خطوط با اندازه‌های متعدد جهت برجسته و متمایزسازی متن؛ استفاده از رنگ‌های مشخص و جلب‌کننده برای عنوان‌ها و عنوان‌های فرعی؛ استفاده از قالب‌های متنی مختلف مانند باکس، کادر و غیره. از جنبه محتوائی می‌توان به این موارد اشاره کرد: فعالیت‌های گنجانده شده در کتاب، واقعی، کاربردی و فعال است؛ درک مطلب‌ها متناسب با دوره نوجوانی است و از محیط زنده پیرامون گرفته شدن؛ موضوع درک مطلب‌ها و فعالیت‌های دیگر درباره اتفاقات، ماجراهای، مسائل و مشکلات جذاب، توجه‌برانگیز و آگاهی‌بخشنده است. در رابطه با ویژگی‌های ظاهری کتاب درسی ایران می‌توان اذعان داشت که همه تصاویر سیاه و سفید و غیرزنده است (همه نقاشی شده‌اند)؛ جنس کاغذ آن معمولی است؛ از فونت و اندازه‌های محدودی استفاده شده است؛ تنها از رنگ سیاه استفاده شده و صفحات، لی‌آوت^۱ مناسب و زیبا ندارد. ویژگی‌های محتوائی کتاب بدین صورت است که بدليل کوتاه و محدود بودن درک مطلب‌ها، جنبه اطلاع‌رسانی آنها اندک است؛ مطالب انتخاب شده اغلب متناسب با سن فرآگیران نیست (مانند شهر عروسک‌ها)؛ موضوع درک مطلب‌ها در ارتباط با مسائل و اتفاقات واقعی و تأمل‌برانگیز روزمره نیست؛ اکثر تمرین‌های کتاب حالت تکراری، مکانیکی و غیرفعال دارد و موجب کسالت می‌شود. از این‌رو، می‌توان نتیجه گرفت که کتاب بلوپرینت بسیار جذاب طراحی شده و کتاب درسی ایران غیرجذاب است.

۱) متنوع بودن: یکی از معیارهای دیگر که علاوه بر جذاب ساختن کتاب، موجب ماندگاری توجه و گسترش دانش و فهم در فرآگیران می‌شود، استفاده از موضوعات و فعالیت‌های متعدد و

گوناگون است. این باور وجود دارد که برای متنوع ساختن محتوای کتاب درسی زبان انگلیسی، علاوه بر توجه همزمان به تمامی مهارت‌های چهارگانه زبانی، موضوع درک‌مطلوب‌ها و فعالیت‌ها باید به گونه‌ای انتخاب شود که این موارد را پوشش دهد: دانش و اطلاعات بدنه‌ند (مانند اطلاعات راجع به علامت، قواعد، اماکن دیدنی، مطالب علمی); طرزکارها و دستورالعمل‌ها را نشان دهنند (مانند نقشه‌خوانی، دستورکاربرد وسائل); جهان واقعی پیرامون را به تصویر بکشند (مانند اخبار و اتفاقات رسانه‌ای); موجب لذت و سرگرمی شوند (مانند بازی، رمان، شعر و موسیقی، کارتون و ظنز); حس کنجکاوی و پرسش‌گری را برانگیزند (مانند ماجراهای و اتفاقات داغ); موجب حفظ و تداوم توجه و ارتباط فرآگیر شوند (مانند نامه‌ها، کارت‌پستال‌ها، یادداشت‌ها، دعوت‌نامه‌ها، آگهی‌ها، خاطره‌ها، زندگی‌نامه‌ها) (هج، ۲۰۰۰: ۲۰۶-۲۰۷). اگر بر اساس موارد ذکر شده فوق، نگاهی به جدول‌های ۱ و ۲ بیان‌دازیم متوجه می‌شویم که موضوع درک‌مطلوب‌ها و فعالیت‌های کتاب بلوپرینت بسیار متنوع است و همه موارد فوق را پوشش داده است. اما کتاب درسی ایران فاقد ویژگی‌های فوق است؛ درک‌مطلوب‌ها اندک هستند، تمرین‌ها بیش از چند نوع نبوده و در تمامی دروس تکرار می‌شوند و به طور کلی می‌توان گفت که تنها، کاربرد نخست (دادن دانش و اطلاعات) را پوشش می‌دهند.

۱) روزآمد بودن: روزآمدبودن به معنای حساس بودن کتاب درسی نسبت به تغییر و تحولات خرد و کلان است. از جنبه کلان، اگر رویکرد حاکم بر برنامه اصلاح شود یا تغییر پیدا کند، لازم است کل محتوای کتاب بازیبینی اساسی شود. از جنبه خرد، اگر محتوای کتاب به لحاظ موضوع یا فعالیت و تمرین کهنه شده، باید در فواصل زمانی مناسب به روز شود. شواهد کتاب‌شناسختی حاکی از آن است که کتاب بلوپرینت مرتباً بازیبینی شده و آخرین ویراست آن متعلق به سال ۲۰۰۸ است. با اینکه مدت زیادی از انتشار آن نگذشته، قرار است بدليل پوشش دادن تغییرات ایجاد شده در برنامه درسی ملی، ویراست جدید آن در انتهای سال جاری میلادی یا اوایل سال بعد وارد بازار شود. اما کتاب‌های درسی زبان انگلیسی دوره متوسطه ایران سال‌هast که بازیبینی و ویرایش نشده‌اند؛ محتوای این کتاب‌ها متعلق به بیست سال پیش است و پژوهشگر به راحتی به یاد می‌آورد که حدود ۱۸ سال پیش که دانش‌آموز سال دوم دبیرستان بوده، دقیقاً همین کتاب درسی و همین درک‌مطلوب‌ها را خوانده است. اگر سری به وبلاگ معلمان زبان انگلیسی کشور بزنیم، یکی از گلایه‌های اصلی آنها این است که چرا محتوای کتاب‌های درسی زبان انگلیسی تا

این اندازه کهن است و روزآمد نمی‌شود. شاید یکی از دلایل اصلی این کار، نبود برنامه درسی ملی و راهنمای برنامه درسی زبان انگلیسی باشد چراکه ایجاد تغییر و تحول در کتاب‌های درسی وابسته به تغییرات بوجود آمده در اسناد ملی فوق الذکر است. متاسفانه، تاکنون کتاب‌های درسی بدون وجود راهنمای برنامه درسی و استانداردهای لازم تدوین شده‌اند و از این به بعد، با وجود برنامه درسی ملی و مصوب شدن راهنمای برنامه درسی زبان انگلیسی، این انتظار وجود دارد که این کتاب‌ها به لحاظ ظاهری، ساختاری و محتوائی بازبینی و اصلاح شوند.

تحلیل نهایی پرسشن ۳-۴: اکنون اگر بخواهیم بر اساس نتایج حاصل آمده از چهار معیار فوق (جامع‌بودن، جذاب‌بودن، متنوع‌بودن، روزآمدبودن) به قضاوت راجع به کیفیت کتاب‌های درسی (وضع موجود) پیردادیم، نتیجه نهایی آن است که برخلاف کتاب بلوپرینت که دارای همه آن ویژگی‌های مثبت است، کتاب درسی زبان سال دوم دیبرستان ایران هیچ کدام از آن ویژگی‌ها را ندارد و فاقد کیفیت ارزیابی می‌شود. شایان ذکر است نتایج بدست آمده از تحلیل محتوای کتاب زبان انگلیسی سال دوم دیبرستان به سایر کتاب‌های درسی زبان انگلیسی دوره متوسطه قابل تعمیم است چراکه ساختار واحدی بر همه آنها حاکم است. همچنین نتیجه نهایی این بخش با نتایج تحقیقات دیگر همسو است (عزیزفر و دیگران، ۲۰۱۰؛ دهرده، ۲۰۰۹؛ صفرنواه و علی-عسگری، ۱۳۸۹). خوشبختانه در پیشنهاد وضع مطلوب (سند برنامه درسی ملی: ص ۷۲-۷۰؛ راهنمای برنامه درسی زبان‌های خارجی: ص ۳۷-۳۴) و تحت عنوان اصول انتخاب و سازماندهی محتوا، به توصیف اصول متعددی چون تنوع و تعدد داشتن، با اهمیت بودن، مورد علاقه بودن، سودمند بودن، واقعی بودن، جامع بودن و ... اشاره شده که رعایت کردن آنها در تدوین محتوای کتاب‌های درسی جدید، به تحقق معیارهای چهارگانه فوق کمک خواهد کرد.

پرسشن ۵: شیوه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی (با تأکید بر آزمون ملی زبان انگلیسی) به چه صورت است؟

در دوره ابتدائی و دوره اول متوسطه سوئند، برای ارزشیابی پیشرفت تحصیلی از مقیاس کیفی سه-درجه‌ای (قبول، قبول با نمره خوب، قبول با نمره عالی) استفاده می‌شود. با توجه به این مقیاس، وضعیت تجدید و تکرار پایه وجود ندارد و آزمون ملی اجباری نیز تنها در آخرین پایه دوره اول متوسطه (پایه ۹) و فقط برای دروس زبان سوئندی، زبان انگلیسی و ریاضیات به اجرا

درمی آید؛ چراکه ورود به سطح بعدی (دوره دوم متوسطه) و انتخاب رشته مورد علاقه از میان ۱۷ رشته ملی، نیازمند رقابت و کسب نمره رضایت‌بخش در این دروس است (پیترسون، ۲۰۰۴). اما در دوره دوم متوسطه (با سه پایه)، از مقیاس چهار درجه‌ای (تجدید، قبول، قبول با نمره خوب، قبول با نمره عالی) استفاده می‌شود (مراجعةه به جدول ۳) و آزمون‌های ملی فقط برای دروس مهم از قبیل زبان سوئدی، زبان انگلیسی و ریاضیات به اجرا درمی‌آید. در ایران و در دوره ابتدائی، چند سالی است که ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با مقیاس چهار درجه‌ای (نیاز به آموزش و تلاش بیشتر، قابل قبول، خوب، خیلی خوب) به صورت آزمایشی به اجرا درآمده است (آنین نامه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دوره ابتدائی، ۱۳۸۷). اما در دوره راهنمائی و متوسطه کشور و برخلاف سوئد، ارزشیابی پیشرفت تحصیلی از نوع کمی با مقیاس (۰-۲۰) است.

جدول (۳). مقیاس چهار درجه‌ای در آزمون ملی زبان انگلیسی سوئد

										نمره کل آزمون Total Test Score
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
قبول با نمره عالی MVG	قبول با نمره خوب VG	قبول		تجدید	IG		سطح Test Grade			

۱) ساختار و محتوای آزمون‌های ملی زبان انگلیسی در سوئد: آزمون‌های ملی زبان انگلیسی برای دوره دوم متوسطه از ساختار واحدی پیروی می‌کنند و دارای چهار بخش به شرح زیر هستند:

- خواندن: بخش درک مطلب بسیار مفصل بوده و شامل بخش‌های فرعی زیر است: یک متن متوسط با ده جای خالی که باید با کلمات مناسب کامل شود (۱۰ امتیاز)؛ دو متن متوسط دیگر که باید به هجده سؤوال انتهای آنها پاسخ داد (۱۸ امتیاز)؛ ده جمله با جاهای خالی که باید با افعال، ضمایر و قیدهای مناسب کامل شوند (۱۰ امتیاز)؛ چهار متن کوتاه که در انتهای هر کدام یک سؤوال آمده است (۴ امتیاز)؛ یک متن بلند تقسیم شده به هفت بند که دارای شانزده سؤوال با این مضمون است، این اطلاعات در کدام بند آمده است (۱۶ امتیاز). امتیاز این بخش به گونه‌ای تقسیم می‌شود که در مجموع تبدیل به ۱۰ شود [امتیاز کل: ۱۰].

- گوش کردن: بخش گوش دادن شامل متن های صوتی بدین شرح است: صدای یک فایل صوتی بلند که ۱۳ مصاحبه کوتاه در آن گنجانده شده به نوبت پخش و قطع می شود و فرآگیر باید تشخیص دهد که شغل افراد مصاحبه شونده به ترتیب چیست و جلوی گزینه شغلی درست علامت بزند (۱۳ امتیاز); یک گفتگوی دونفره که به چهار قسمت تقسیم شده به طور مجزا پخش می شود و فرآگیر بعد از قطع صدای هر قسمت باید به سوالات آن بخش و بر اساس اطلاعات شنیده شده، پاسخ کوتاه بدهد (۲۱ امتیاز). امتیاز این بخش به گونه ای تقسیم می شود که در مجموع تبدیل به ۱۰ شود [امتیاز کل: ۱۰].

- نوشتمن: بخش نوشتمن شامل تنها یک بخش است: در مقدمه این بخش یک نامه فرضی از یک توریست امریکائی آورده شده است که می خواهد به سوئیت سفر کند و نیاز به راهنمائی دارد. فرآگیران باید در سه صفحه خالی بعدی به سوالات این توریست پاسخ دهند و او را راهنمائی کنند. امتیاز این بخش از یک تا ده است [امتیاز کل: ۱۰].

- سخن گفتن: بخش سخن گفتن شامل دو بخش است: در بخش نخست، کارت هایی به فرآگیر داده می شود و او باید به سوالات نوشته در پشت آنها (از قبیل معرفی خود) به طور شفاهی پاسخ دهد؛ بخش بعدی، چند تم (موضوع) به فرآگیران داده می شود و آنها باید به صورت دونفره باهم بحث و گفتگو کنند. در بخش سخن گفتن، صحبت های فرآگیر ضبط می شود و پس از بازشنوی به آن امتیاز داده می شود امتیاز این بخش از یک تا ده است [امتیاز کل: ۱۰] (برگرفته از: آزمون ملی زبان انگلیسی سطح A، ۲۰۰۷).

(۲) ساختار و محتوای آزمون های ملی زبان انگلیسی در ایران: اگر به محتوای آزمون های ملی زبان انگلیسی کشور که برای سال های تحصیلی دوره متوسطه به اجرا درآمده نظری اندachte شود، این نتیجه حاصل می آید که بدلیل تبعیت آنها از بارمبندی تعیین شده برای درس زبان انگلیسی دوره متوسطه (گروه درسی زبان انگلیسی دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی، ۱۳۸۸)، دارای ساختار واحدی می باشند و اجزاء آنها بدین صورت است: بخش اول: کلمات ناقص را کامل کنید (تأکید روی دیکته) [۴ نمره]: بخش دوم: با استفاده از کلمات داده شده، جمله های زیر را کامل کنید (تأکید بر لغات) [۴ نمره]: بخش سوم: مترادف و متضاد / یا شکل

صحیح کلمات را انتخاب کنید (تأکید بر لغات) [۳ نمره]: بخش چهارم: جمله‌های زیر را با نوشتن یک کلمه کامل کنید (تأکید بر لغات) [۳ نمره]: بخش پنجم: پاسخ صحیح را از بین گزینه‌های داده شده انتخاب کنید (تأکید بر گرامر) [۳ نمره]: بخش ششم: با هر گروه از کلمات زیر یک جمله بنویسید (تأکید بر نوشتن) [۲ نمره]: بخش هفتم: با کلمات داده شده جملات ناقص را کامل کنید (تأکید بر گرامر) [۲ نمره]: بخش هشتم: با توجه به تصاویر به سوالات زیر پاسخ دهید (تأکید بر گرامر) [۲ نمره]: بخش نهم: پاسخ سوالات قسمت A را از بین پاسخ‌های قسمت B انتخاب کنید (تأکید بر ساختار مکالمه) [۴ نمره]: بخش دهم: کدام کلمه از نظر تلفظ یا فشار صوت با سایر کلمات متفاوت است (تأکید بر تلفظ) [۲ نمره]: بخش یازدهم: با توجه به مفهوم جملات، گزینه‌های صحیح را انتخاب کنید (تأکید بر درک مطلب) [۴ نمره]: بخش -دوازدهم: کلمه مناسب را در جای خالی متن قرار دهید (تأکید بر لغات) [۳ نمره]: بخش -سیزدهم: متن زیر را بخوانید و به سوالات پاسخ دهید (تأکید بر درک مطلب) [۴ نمره] (آزمون -های کشوری زبان انگلیسی دوره متوسطه، ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰).

تحلیل پرسش ۵: همانگونه که در محتوای آزمون ملی سوئد مشاهده می‌شود، آزمون به چهار بخش مساوی تقسیم شده و بخش مستقل و ویژه‌ای به زیرنظام‌های زبان (تلفظ، لغات، گرامر، دیکته) اختصاص داده نشده است، بلکه در دل نظام مربوطه و به صورت کاربردی به ارزیابی آنها پرداخته شده است؛ برای مثال، ارزیابی میزان تسلط بر زیر نظام‌های زبان مانند گرامر و دایره لغات در قالب درک مطلب و در بخش خواندن گنجانده شده است. برخلاف سوئد، آزمون ملی ایران ساختار جامع و منسجم ندارد؛ آزمون دارای بخش‌های زیادی است که برقراری ارتباط معنادار میان آنها دشوار است، زیرنظام‌ها حالت مستقل و منفک شده از بافت اصلی خود را دارند و به جای مهارت‌های اصلی بر مهارت‌های فرعی تأکید شده است. اگر به جدول بارمبندی و محتوای آزمون زبان انگلیسی نگاهی انداخته شود، از مجموع ۴۰ نمره آزمون تنها ۱۴ نمره (۳۵ درصد) به مهارت‌های اصلی درک مطلب (۸ نمره)، سخن‌گفتن (۴ نمره)، و نوشتن (۲ نمره) و مابقی نمرات به مهارت‌های فرعی معنای لغات (۱۳ نمره)، گرامر (۷ نمره)، دیکته (۴ نمره)، و تلفظ (۲ نمره) اختصاص داده شده است. با اینکه حجم اختصاص داده شده به مهارت‌های اصلی اندک است و همه را نیز پوشش نداده است، کیفیت این حجم اندک نیز

قابل بحث است؛ حدود یک پنجم نمره آزمون (۸ نمره) به چهار جمله ناقص و یک در ک مطلب کوتاه (یک پاراگراف) اختصاص داده شده یا سعی شده میزان تسلط بر مهارت سخن‌گفتن از طریق مطرح کردن چند سوال مکالمه‌ای (قسمت A) و انتخاب پاسخ از میان گزینه‌های داده شده (قسمت B) سنجدیده شود، یا مهارت نوشتمن از طریق مرتب کردن دو جمله برهم ریخته مورد ارزیابی قرار گرفته است. در پایان این بحث می‌توان چنین نتیجه گرفت که مواد آزمون ملی زبان انگلیسی کشور همانند ساختار و محتوای کتاب‌های درسی دارای ایرادهایی است که نیاز به بازنگری و انجام اصلاحات دارد. عدم برقراری توازن میان مهارت‌های اصلی و تأکید افراطی بر مهارت‌های فرعی و منفک شده که به خودی خود کاربرد چندانی ندارند یکی از ایرادهای اصلی است؛ در مباحث مربوط به طراحی آزمون ملی زبان انگلیسی در سوئد به این مسئله مهم توجه شده که زیرنظام‌های زبان (از قبل تلفظ، لغات، قواعد) با اینکه در یادگیری زبان نقش بسزایی دارند اما جزو هدف‌های آموزش زبان محسوب نمی‌شوند و نباید آنها را به صورت مستقل و خارج از بافت خود مورد ارزیابی قرار داد. هدف اصلی، کاربرد زبان و برقراری ارتباط است که تحقق آن مستلزم تأکید بر مهارت‌های چهارگانه زبان است (Syllabus-های زبان، ۲۰۰۱: ۵۰-۴۴). لازم است میان اهداف برنامه و ابعاد آزمون هماهنگی کامل وجود داشته باشد، در غیراین صورت اهداف تحقق پیدا نخواهند کرد. خوشبختانه در توصیف وضع مطلوب ایران به این مسئله پرداخته شده و چنین آمده: در برنامه‌ی فعلی ایران، سنجش پیشرفت تحصیلی بدون توجه به سطح توانش زبانی (مهارت‌های ارتباطی زبان) انجام می‌شود و لذا ارزشیابی از اعتبار محتوایی و سازه‌ای مناسب برخوردار نیست. نتیجه این نوع از ارزشیابی توجه بیش از حد به محفوظات و کلیشه‌ای شدن امتحانات می‌باشد. راه حل آن است بر ارتباط بین سنجش پیشرفت تحصیلی و سطوح توانش زبانی پیشنهاد شده در راهنمای برنامه درسی زبان-های خارجی تأکید شود (عنانی سراب و همکاران، ۱۳۸۹: ۷-۶).

سایر عوامل مؤثر در آموزش و یادگیری زبان انگلیسی: علاوه بر عوامل بحث شده در این پژوهش (عوامل برنامه‌ای)، عوامل دیگری نیز وجود دارد که به فهم ضرورت و کاربرد زبان انگلیسی و یادگیری آن کمک قابل توجه خواهد کرد. بعضی از این عوامل عبارتند از: آگاهسازی جامعه نسبت به اهمیت و ضرورت زبان انگلیسی، غنی‌سازی محیط اجتماعی به لحاظ فعالیت-های مرتبط با زبان انگلیسی، بهبود وضعیت کلی تربیت معلم در حوزه زبان انگلیسی.

۱. آگاهسازی جامعه: جامعه به دو طریق نسبت به ضرورت و کاربرد زبان انگلیسی هشیار می-شود: الف) هشیارسازی آشکار: از طریق استناد ملی، نظام آموزش رسمی و رسانه‌های دولتی؛ ب) هشیارسازی غیرآشکار: از طریق فرهنگ عامه و رسانه‌های خارجی (بویژه اینترنت و ماهواره) که منجر به فهم ضمنی می‌شود. متأسفانه مورد نخست در ایران به چشم نمی‌خورد و تلاش چندانی در این زمینه نشده است. فهم موجود از اهمیت یادگیری زبان انگلیسی در میان والدین و دانش‌آموزان ایرانی اغلب از طریق فهم ضمنی حاصل شده و ثبت نام روزافزون دانش-آموزان در آموزشگاه‌های زبان و کلاس‌های خصوصی نتیجه همین هشیاری ضمنی است. برخلاف ایران، در کشور موقوعی چون سوئد دولت و نظام آموزش رسمی نقش بسزائی در معرفی و ترویج زبان انگلیسی داشته است.

۲. عوامل محیطی (فرهنگی-اجتماعی): محیط خارج از مدرسه، تأثیر غیرقابل انکار در یادگیری ضمنی و طبیعی زبان انگلیسی توسط فراغیران دارد؛ نتایج مطالعات انجام شده در سوئد اشاره به اهمیت و سودمندی فعالیت‌های خارج از مدرسه^۱ در یادگیری زبان انگلیسی دارد. مهمترین این فعالیت‌ها عبارت بودند از استفاده از اینترنت، تماشای برنامه‌های تلویزیون و ماهواره، انجام بازی‌های رایانه‌ای، مطالعه روزنامه و مجله، مطالعه کتاب‌های داستان، گوش دادن به موسیقی، گوش دادن به برنامه‌های رادیویی، تماشای فیلم‌های سینمائي. این فعالیت‌ها به تقویت مهارت خواندن (بویژه گسترش دامنه لغات) و مهارت گوش دادن کمک زیادی کردند و درونداد لازم جهت مهارت‌های سخن‌گفتن و نوشتن را نیز فراهم ساختند (ساندکویست^۲، ۲۰۰۹). شایان توجه است تعدادی از کانال‌های تلویزیون سوئد به زبان انگلیسی برنامه پخش می‌کنند و همچنین در پخش فیلم‌ها و برنامه‌های خارجی از زیرنویس انگلیسی نیز استفاده می‌شود.

۳. استفاده از معلمان کارآمد: معلم کارآمد کسی است که علاوه بر داشتن مدرک تحصیلی مرتبط با موضوع و طی کردن دوره تربیت معلم، تسلط کامل بر مهارت‌های اصلی و فرعی زبان انگلیسی داشته باشد. در نظام آموزشی سوئد معمولاً از معلمان بومی و باتجربه برای آموزش زبان انگلیسی بهره گرفته می‌شود و اغلب آنها زندگی در یک کشور انگلیسی زبان را تجربه کرده‌اند. گزینه دیگر استفاده از معلمان غیربومی انگلیسی زبان است که در سوئد برنامه مدون و

1. Extramural: Out of School Activities
2. Sundqvist, Pia

رسمی برای استخدام چنین معلمانی به اجرا در نیامده است. اما در کشورهای آسیائی موفق در زمینه آموزش زبان انگلیسی، طرح‌های ملی برای استخدام معلمان انگلیسی زبان به اجرا درآمده است. یکی از این طرح‌ها، پروژه EPIK¹ در کره جنوبی است؛ این پروژه که توسط وزارت آموزش و پرورش کره جنوبی حمایت می‌شود، از سال ۱۹۹۵ آغاز شده و تاکنون ادامه داشته است. کره جنوبی هر سال و بر اساس نیاز استان‌ها، تعداد زیادی معلم زبان انگلیسی از کشورهای انگلیسی زبان استخدام می‌کند. این معلمان وظائف متعددی بر عهده دارند که مهمترین آنها عبارتند از: تدریس در کلاس‌های درس به همراه یک معلم بومی، برگزاری دوره‌های آموزشی برای معلمان بومی، و مشارکت در تدوین مواد و منابع آموزشی (سایت EPIK، ۲۰۱۱). برنامه‌های مشابه نیز در کشورهای دیگر همچون ژاپن (پروژه JET²، مالزی (پروژه ای. اس. ا. ال.^۳، و چین (پروژه NETS⁴) به اجرا درآمده است. شایان ذکر است در شرایط کنونی ایران، تربیت و استخدام معلمان بومی که از حداقل‌های توانش زبانی و توانش تدریس برخوردار باشند، دارای اهمیت و اولویت است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها:

بر اساس نتایج بدست آمده، آموزش زبان انگلیسی در ایران از لحاظ برنامه درسی، کتاب‌های درسی و آزمون‌های ملی دچار مشکلات و کاستی‌هایی است. اما آموزش زبان انگلیسی در کشور موفق سوئد آن مشکلات و کاستی‌ها است و می‌تواند حامل راه حل‌ها و راهکارهایی برای ایران باشد. در نظام آموزشی سوئد ایجاد هرگونه تغییر و تحول در حوزه عمل تربیتی، از اسناد بالادست بویژه قوانین ملی آموزش و پرورش، برنامه درسی ملی، و برنامه‌های درسی موضوعی آغاز می‌شود. قدرت اجرایی این اسناد بسیار زیاد است و در سریع‌ترین زمان ممکن بر اسناد و منابع پایین دست تأثیر می‌گذارند. لیکن این نظم سلسله مراتبی و سرعت عمل در نظام آموزشی و درسی ایران دیده نمی‌شود. برای مثال، تاکنون کتاب‌های درسی زبان بدون پشتونه نظری (راهنمای برنامه درسی) تدوین شده‌اند و ازانجاکه تدوین برنامه درسی موضوع‌های درسی خود نیاز به مرجع بالاتری دارد، این مرجع که برنامه درسی ملی باشد خود در دسترس

1. EPIK: English Project in Korea

2. JET: The Japan Exchange and Teaching Programme

3. ESOL

4. NETs: Native-speaking English Teachers

نبوده و به تازگی تولید و تصویب شده است. مسلم است که حوزه عمل نیاز به پشتیبانی نظری دارد و ایجاد تحول در حوزه عمل آموزش زبان، منهای ایجاد تحول در حوزه نظر (برنامه - درسی) برابر با بازده ناچیزی خواهد شد و آن هم بنیه ضعیف و ناتوانی دانش آموزان ایرانی در برقراری ارتباط به زبان انگلیسی است. منعکس کردن اهمیت یادگیری زبان انگلیسی در عالی - ترین استناد کشوری باید یکی از اقدامات اساسی باشد. متسافانه در استناد عالی کشور تنها این دو مورد یافت شده است؛ «دولت موظف است اصلاحات لازم را در زمینه های آموزشی و درسی و تعمیق و بهبود آموزش ریاضی، علوم و زبان انگلیسی انجام دهد» (قانون برنامه چهارم توسعه، ۱۳۸۴: ماده ۵۲، بند دال) و «یکی از ابعاد ایجاد تحول در نظام تربیت رسمی و عمومی کشور، افزایش سطح تسلط فراگیران به زبان های خارجی (بویژه عربی و انگلیسی) است» (سنند تحول راهبردی آموزش و پرورش، ۱۳۹۰: ۹۲). بر اساس نتایج بدست آمده از این مطالعه تطبیقی و با تکیه بر نقاط قوت سوند،

پیشنهادهای زیر به عنوان راهکار ارائه می شود:

- انتظار می رود در استناد عالی کشور، توجه بیشتری به آموزش و یادگیری زبان انگلیسی شود تا توجه سطوح پائین تر به این موضوع بیشتر جلب شده و برای اقدامات عملی، حکم اجرائی وجود داشته باشد.
- انتظار می رود با ایجاد تغییر در ساختار نظام آموزشی کشور، آموزش زبان انگلیسی به جای دوره راهنمائی از دوره ابتدائی آغاز شده و همچنین ساعتی بیشتری به آن اختصاص داده شود.
- انتظار می رود در بازنگری برنامه درسی ملی و برنامه درسی زبان های خارجی، بخش مستقلی به موضوع زبان انگلیسی اختصاص داده شود. زبان انگلیسی زیرمجموعه‌ی زبان - های دیگر قرار گرفته و به مانند زبان عربی، مستقل نشده است.
- در برنامه درسی ملی، باوجود مبنای قرار دادن رویکرد نوین ارتباطی، بعضی از عناصر اصلی برنامه درسی زبان انگلیسی (هدف، محتوا، ارزشیابی) بر اساس همان رویکرد سنتی تعریف شده‌اند. انتظار می رود عناصر برنامه تابع رویکرد آن باشد.

- انتظار می‌رود برای موضوع زبان انگلیسی و بر اساس استانداردهای جهانی، راهنمای برنامه درسی تدوین و تصویب شود تا مبنای تدوین کتاب‌های درسی، مواد و منابع یادگیری و آزمون‌های ملی قرار بگیرد.
- کتاب‌های درسی زبان انگلیسی از لحاظ معیارهای بحث شده (جامع بودن، جذاب بودن، متنوع بودن، روزآمد بودن) دارای معايب و کاستی‌های زیادی است. انتظار می‌رود با بازبینی و اصلاح آنها این مشکلات رفع گردد.
- در آزمون‌های ملی زبان انگلیسی، به ارزیابی مهارت‌های اصلی زبان (خواندن، نوشتن، گوش‌دادن، سخن‌گفتن) توجه نشده و در عوض بر مهارت‌های فرعی (دیکته، تلفظ، لغت، گرامر) که به خودی خود کاربرد چندانی ندارند تأکید افراطی شده است. انتظار می‌رود با اصلاح محتوای کتاب‌های درسی، محتوا و بارمبنده آزمون‌ها نیز اصلاح شود.
- مطالعه بسترها فرهنگی-اجتماعی مناسب برای ترویج و تقویت یادگیری زبان انگلیسی و مقایسه آن با ایران پیشنهاد می‌شود.
- بررسی ساز و کار کشورهای موفق در زمینه بخارگیری معلمان کارآمد در حوزه آموزش زبان انگلیسی (مانند برنامه کره جنوبی) و ارائه راهکار برای ایران پیشنهاد می‌شود.

منابع

- آزمون‌های هماهنگ کشوری درس زبان انگلیسی (۱۳۹۰-۱۳۸۵). تهران: مرکز سنجش وزارت آموزش و پرورش.
- آین‌نامه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دوره ابتدائی (۱۳۸۷). تهران: شورای عالی آموزش و پرورش.
- الماسی، علی‌محمد (۱۳۸۲). آموزش و پرورش تطبیقی. تهران: انتشارات رشد.
- بارمبندي درس زبان خارجي: انگليسى (۱۳۸۸). تهران: وزارت آموزش و پرورش؛ گروه درسی زبان انگلیسي.
- برنامه درسی ملی ایران (غیرمتصوب) (۱۳۹۰). قابل دسترسی از طریق آدرس: <http://www.darsiran.ir>
- بیرجندی، پرویز و دیگران (۱۳۹۰). کتاب زبان انگلیسی سال دوم دبیرستان. تهران: دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی.

بیرمی‌پور، علی و لیاقت‌دار، محمدجواد (۱۳۸۷). بررسی میزان کارآمدی فرایندهای یاددهی- یادگیری و ارزشیابی برنامه درسی زبان انگلیسی مقطع متوسطه شهر شیراز. *فصلنامه اندیشه‌های نوین تربیتی*. شماره ۴: ۷۳-۹۵.

دستورالعمل اجرائی دوره‌ی پیش از دبستان (۱۳۸۶). تهران: وزارت آموزش و پرورش؛ دفتر آموزش پیش دبستانی.

سنند تحول راهبردی در آموزش و پرورش (۱۳۹۰). تهران: شورای عالی آموزش و پرورش.

سنند ملی آموزش و پرورش ایران (۱۳۹۰). قابل دسترس از طریق سایت شورای عالی آموزش و

پرورش: <http://www.sce.ir>

صفرنواده، خدیجه؛ علی‌عسگری، مجید و دیگران (۱۳۸۹). تحلیل و آسیب‌شناسی محتوای کتب درسی زبان انگلیسی دوره متوسطه و ارزیابی آن با معیار رویکرد آموزش ارتباطی زبان. *فصلنامه مطالعات برنامه درسی*؛ سال پنجم، شماره ۱۷، صص ۱۱۴-۸۶.

صفرنواده، خدیجه و علی‌عسگری، مجید (۱۳۸۸). مطالعه تطبیقی برنامه درسی آموزش زبان انگلیسی در ایران و ژاپن با تأکید بر مهارت‌های زبان آموزی در کتاب‌های درسی دوره راهنمایی. *فصلنامه مطالعات برنامه درسی*؛ شماره ۱۲، صص ۱۶۹-۱۴۶.

عنانی سراب، محمدرضا (۱۳۹۰). نقش کلیدی برنامه درسی در ایجاد تحول در آموزش زبان (سخن سردبیر). *فصلنامه رشد آموزش زبان*. دوره بیست و پنجم، شماره ۴، صص ۳-۲.

عنانی سراب، محمدرضا و دیگران (۱۳۸۹). راهنمای برنامه‌ی درسی زبان‌های خارجی (غیرم Chowb). تهران: دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی.

قانون برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۴). قابل دسترس از طریق سایت دولت: <http://dolat.ir>
مهرمحمدی، محمود و همکاران (۱۳۸۷). برنامه درسی: نظرگاهها، رویکردها و چشم‌اندازها (ویراست دوم). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت).

Azizfar, Akbar et al. (2010). An Analytical Evaluation of Iranian High School ELT Textbooks from 1970 to the Present. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 3: 36-44.

Bereday, George (1977). *Comparative Analysis in Education. Prospects: Quarterly Review of Education*. Vol. VII, No. 4, Pp. 472-488.

Berday, George (1964). *Comparative Method in Education*. New York: Holt and Winston, Inc.

Bonnet, Gerard (2002). *The Assessment of Pupils' Skills in English in Eight European Countries*. THE EUROPEAN NETWORK OF POLICY MAKERS FOR THE EVALUATION OF EDUCATION SYSTEMS.

- Bray, Mark et al. (2007). *Comparative Education Resrach: Approaches and Methods*. Hong Kong: Springer.
- Brown, Douglas (2000). *Principles of Language Learning and Teaching* (4th edition). New York: Addison Wesley Longman, Inc.
- Cleeve, Stuart (2008). *Burning Guys? How Upper-Secondary School English Language Teaching Textbooks Deal with Cultural Learning*. Master Essay: University of Gothenburg, Sweden.
- Council of Europe (2006). *Common European Framework of Reference for Languages* (8th edition). Oxford: Oxford University Press.
- Curriculum for the Compulsory School System and the Pre-school Class* (2006). Stockholm; The National Agency for Education.
- Dahmardeh, Mehdi (2009). Commuinicative Textbooks: English Language in Iranian Secondary School. *Linguistic Online*. Vol. 40, No. 4: 45-61.
- Demir, Emma Kristina (2007). *English Textbooks in Sweden: Textbook Choice, Evaluation and the English Syllabi*. Master Essay: Stockholm University, Sweden.
- Dudeney, Gavin and Hockley, Nicky (2010). *Learning English as a Foreign Language for Dummies*. West Sussex (England); John Wiley & Sons, Ltd.
- Education Fact Sheet of Sweden* (2011). Available at: http://www.sweden.se/upload/Sweden_se/english/factsheets/
- English A (2007). *Swedish National Test for Grade 10*. Gothenburg University: Department of Education and Special Education.
- EPI: English Proficiency Index (2011). Available at: <http://www.ef-iran.ir/epi/>
- EPIK (2011). Available at: <http://www.gone2korea.com/public-school-korea/epik.html>
- EURYDICE (2010). *Organization of the Education System in Sweden*. Brussels: Education, Audiovisual & Culture Executive Agency.
- Farhady, Hossein et al. (2010). Reflections on Foreign Language Education in Iran. *The Electronic Journal of Teaching English as a Second or Foreign Language (TESL-EJ)*. Vol. 13, No. 4: 1-18.
- Ghorbani, Mohammad reza (2009). ELT in Iranian High Schools in Iran, Malaysia and Japan. *Reflection on English Language Teaching*. Vol. 8, No. 2: 131-139.
- Hedge, Tricia (2000). *Teaching and Learning in the Learning Classroom*. Oxford: Oxford University Press.
- Hutchinson, T. & Torres, E. (1994). The textbook as agent of change. *ELT Journal*, 48(4), 315-328.
- Jahangard, Ali (2008). Education of EFL Materials Taught at Iranian Public High Schools. *The Iranian EFL Journal*. Vol. 1: 31-49.
- Jedynak, Matgorzata (2009). *Critical Period Hypothesis Revisited: the impact of age on ultimate attainment in the pronunciations of learning a foreign language*. Frankfurt: Peter Lang.

- Klein, Frances (1991). *The Politics of Curriculum Decision-Making: Issues in Centralizing the Curriculum*. New York: State University of New York Press.
- Krippendorf, Klaus (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Thousands Oaks & London: SAGE Publications.
- Larsen-Freeman, Diane (2003). *Techniques and Principles in Language Teaching* (2nd edition). Oxford: Oxford University Press.
- Liber Publisher (2011). Available at: <http://www.publishersglobal.com/directory/publisher.asp?publisherid=4899>
- Lundfall, Christer et al. (2008). *Blueprint A* (version 2.0). Stockholm, Liber AB.
- Mafsoon, P. et al. (2010). Privatization of English Education in Iran: A Feasibility study. *The Electronic Journal of Teaching English as a Second or Foreign Language (TESL-EJ)*. Vol. 13, No. 4: 1-12.
- Nation, I. S. P. & Macalister, John (2010). *Language Curriculum Design*. London & New York: Rutledge.
- Nation, I. S. P. (2009). *Teaching ESL/EFL Reading and Writing*. New York & London: Rutledge.
- National Agency for Education (2001). *Languages: Syllabuses, Grading Criteria and Comments*. Boras: FRITZES.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pettersson, Astrid (2004). *The National Tests and National Assessment in Sweden*. Stockholm; Stockholm Institute of Education.
- Pratt, David (1994). *Curriculum Planning: A Handbook for Professionals*. New York & London: Harcourt Brace College Publishers.
- Riazi, Mehdi & Mosalanejad, Narjes (2010). Evaluation of Learning Objectives in Iranian High-School and Pre-University English Text Books using Bloom's Taxonomy. *The Electronic Journal of Teaching English as a Second or Foreign Language (TESL_EJ)*. Vol. 4, No. 4: 1-16.
- Richards, Jack and Rodgers, Theodore (2002). *Approaches and Methods in Language Teaching* (2nd edition). Cambridge: Cambridge University Press.
- Richards, Jack (2001). *Curriculum Development in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sundqvist, Pia (2009). *Extramural English Matters: out-of-school English*. Sweden: Karlstad University Studies.
- Syllabuses for the Compulsory School* (2009). Stockholm; The National Agency for Education.
- Tomlinson, Brain (2008). *English Language Learning Materials*. London: Continuum.
- UNESCO (2011). *World Data on Education* (7th Edition): Islamic Republic of Iran. Geneva: International Bureau of Education.